

კურდღელი

პროფესორ მიხეილ ასათიანს
რომლის ნაამბობმა დამაწერინა ეს
მოთხრობა.

ავტორი.

- სიდონი, შვილო სიდონი! - დასჩურჩულებს სიბნელეში მართა საწოლზე გაშოტილ თავას ერთას. - გესმის, შვილო?
- რა გინდა, რა გაყვირებს?! - წყრომით ჰკვივის პასუხი
-- ადე, შვილო, სტუმარი მოგვივიდა
- სტუმარი? - შეაღბილა სიდონიამ - ვინ არის?
- პროფესორია, შვილო, პროფესორი ფრიდონ დორაშვილი
. - მართლა?! ეხლავე გამოვალ.

და ელექტრონის ქალმა უცხად გაანათა თეთრად მორთული საწოლი ოთახი: თეთრი კედლები, ორი თეთრი ლოგინი, თეთრივე მარმარილოს მაგიდა და ახალგაზრდა ქალი - ისიც თეთრ-კაბიანი და თვითონაც იმ სათამაშო კურდღელივით თეთრი. რომელიც მკერდზე აქვს მიხუტული.

თეთრმა ძაღლმა - პატარა შპიცმა -- თეთრი ზეწრიდან დედოფალს მსგავსი თავი ამოჰყო და, ტალანიდან უცხოს ხმა რომ გაიგო, ისკუპა და კაპასი წკაფწკავით მეორე ოთახში გავარდა, თანაც გრძელი და აბურძგვნილი ბალანი რხევით და პენტვით გაიტანა.

ბალიშზე მოხვეულმა კატამ, ისევ თეთრმა და გრძელ-ბეწვიანმა. წელი მოირკალა, თათით ცხვირი მოიწმინდა. მერმე იმანაც ისკუპა და ვეფხური ნაბიჯით შპიცს გაჰყვა. მართაც გავიდა და კარი გაიხურა.

სიდონია კი სატუალეტო მაგიდას მიუჯდა და ისე დააშტერდა სარკეს, თითქოს იქ, იმ სარკის უკან, უცნობი ქალი იჯდაო. ძლივს-

და იცნო თავისი თავი. სიდონია ისედაც ფერმკრთალი იყო, ეხლა კი..-

დღეს კი მართლა იმ კურდღელს დაჰმსგავსებია, რომელიც ისევ მკერდზე აქვს მისვენებული. ლოყებიც ისე ჩაუცვივდა, როგორც ჯუანშერს ჰქონდა ჩაცვივებული - ჯუანს, ჯანს, ჯონს, ჯანშეს, თავის შვილს, ოთხი წლის ბიჭიკოს, ფუნთუშას და ფუნჩულას, რომელიც დღეს დამარხეს... ასე ამბობენ, დამარხეს... სხვები ამბობენ, თორემ... ნამდვილად...

ჯუანშერი ხშირად ჩაუჯდებოდა დედას კალთაში, ილლიაში იმ თეთრ კურდღელს ამოიდებდა, ეხლა რომ სიდონიას ჩაუხუტებია, და ხან დედას შესცქეროდა, ხან კურდღელს ჩააშტერდებოდა და აიჩემებდა:

- დედილო, შენ ჩემ ბაჭიასა ჰგევხარ.
- ჰო, შვილო, ვგევარ. - უპასუხებდა. .
- ბაჭიაც შენა გგავს.
- ჰო, გენაცვალოს დედა, მგავს.

ეხლაც გაიღიმა და გუნებაში უპასუხა - იმას, ვინც... რომე-ლიც (რომელიც თუ ვინც?)... იქ, შავ მიწაში წევს (წევს თუ დევს?) - სწორი თვალი გაქვს, (გაქვს, თუ გქონდა?) ჩემო ფუნთუშა, ჩემო ჯუან... ჯანშე... ჯუანშერ: მე და შენი ბაჭია ძალიან ვგევართ ერთმანერთს.

და სარკეში უცებ თვალი მოჰკრა გაბზარულ ღიმილს.

კურდღელი სარკის წინ დასდო. ჩაცუცქულან პირისპირ თეთრი ბაჭიები და გაცვებით უმზერენ ერთმანეთს.

- ამ კურდღელმა მეორე გააჩინა, აგერ ის, სარკიდან რომ იჭყიტება, - ფიქრობს დედა, - როგორც მე გავაჩინე ის... ჩემი ბაჭია, ეხლა რომ სადღაც მიწაში (წევს თუ დევს?)... ერთი კურდღელი ჩემია, მეორე კი იმისია, ჯვანისა, რომელიც ეხლა იქ... {მაინც არ იცის, წევს თუ დევს?}.

ჩააშტერდა მეორე ქალსაც სარკეში რომ იქდა, და სახე რომ კირით ჰქონდა შელესილი. სიდონიასი აღარაფერი აქვს იმ დედაკაცს: დაბერებულა, შავი თვალები უფრო შავს ორმოში ჩასცვივნია, და იქიდან უცნაური ნაპერწკლები ელავენ - მოუსვენარნი, უაზრონი, არეულნი.

მარტო თმაღა შერჩა სარკის ქალს სიდონიასი - ხშირი, აპენტილი, მუქი ჩალისფერი - ალბათ ისიც სიდონიასავით ოქსიჟენს ხმარობს, წყალბადის ჭარბუანგით იღებავს.

--- ცხადია, - ფიქრობს სიდონია და თეთრი ხელებით მარდად ივარცხნის და ილაგებს იმ თმას, - ცხადია, მე სხვა ვარ, ეს ქალი კი-

დევ სხვა ვილაც არის. მე ვარ სიდონია, სიდონია სტავრიშვილისა, ის |კი უცხოა, უცნობია. რაკი ეს ქალი ხმას არ იღებს, რადგან მუნჯია, თვითონ დავარქმევ სახელს - თუნდაც სალომეს.

, ორივემ ერთმანეს სალამი მისცეს, გაუღიმეს, თითქოს ურთიერთის გაცნობა გაუხარდათო. სიდონია მართლა გამხიარულდა.

. -- მაშ ასე: - განაგრძო ფიქრი თავისთვის. - მე სიდონი მქვიან, ამას კი - სალომე. და ესეც სტავრიშვილის გვარისა იყოს, ედიშერის ცოლი, ხა-ხა! რა კარგია! ჩემს ქმარს ორი ცოლი ეყოლება - სიდონია და სალომე. ხი-ხი! გათათრდეს და ჰარამხანა გახსნას, ხი-ხი-ხი! რადგან მე არა ვყოფნი, მეორეც გაიჩინოს. მუდამ სჩივის - ცივი ქალი ხარო. ეხლა ცხელიც ეყოლება. ხა-ხა-.. ალბათ მე თავს დამანებებს, მომასვენებს. ან განა ღირსი არა ვარ! ხუთი წელიწადია მტანჯავს. დღესაც ვერ გამიგია, რა აგიჟებთ ხოლმე ცოლ-ქმარს. სიყვარული ადამიანს თავსაც კი მოაკვლევინებს, მაგრამ ას... ფუჰ! მადლობა უფალს, თითქმის ხელი აიღო

ედიშერმა ჩემზე - გადავაჩვიე. ეხლა შენ ემსახურე, სალომე, -
ეჩურჩულე საარკეში მჯდომ ორადს და ნიშნის მოგებით თავს
უქნევს.

სალომეც თავს უქნევს, თითქო საარკიდან თანხმობას უთვლისო.

. სიდონია კი ისევ აგრძელებს:

. - ეს კიდეც არაფერი: მე ბედნიერი ვარ, რადგან ორივე შვი-
ლი ცოცხალი მყავს, შენ კი - საწყალო, უბედურო! - შენ
პირმშო ჯუანშერი მოგიკვდა... აგერ ის, დღეს რომ დამარხე. უმ-
ცროსი კი, პაწაწა კატო (ღმერთო ჩემო, რა უშნო სახელი დაგირ-
ქმევია!) ისე შეიქავრე, რომ შენმა ქმარმა ედიშერ სტავრიშვილ-
მა (ეს გვარიც უშნოა!), შვილი მოგაშორა და თავის ძმის ოჯახში
გაჰგზავნა. საწყალო დედავ!.. უბედურო!. საბრალოვ!

და ერთმანეთის სიბრალულით ორივე დედა სტირის .- ცოცხა-
ლიც და ორადიც. ორივეს გამხდარ ლოყებზე მსხვილი ცრემლი
ჩამოსდის, თან უმარილი ჩამოაქვს და ღაპა-ღუპით მარმაროს ფი-
ცარზე იღვრება.

- მართლა, სტუმარი! - გაახსენდა სიდონიას.

ორივე დედაკაცი --- სიდონიაც და სალომეც - უმალ გამო-
ცოცხლდნენ: პირსახეები გაიშალეს. ერთმანეთს გაუღიმეს და
წამოდგნენ.

- მაშ ასე: გათავებულია, ქალბატონო სალომე. - მცირე
რწმენით ეუბნებოდა გუნებაში სიდონია ორადს. - გადაწყვეტი-
ლია: თქვენი სახელი ამიერიდან სალომე იქნება - ეს პირველი.
დღეიდან მე დავისვენებ, თქვენ კი ედიშერს ცოლობას გაუწევთ.

ნუ შესწუხდებით. თქვენს მაგივრად მე ვიმუშავებ, ყველაფერს მე
თვითონ გავაკეთებ, ოღონდ ჩემს ქმარს ამიერიდგან თქვენ უნდა
მოუკლათ ჟინი. ამის მეტი საქმე არ გექნებათ, -- ესეც მეორე
უფროსი ვაჟი - ჯუანშერი - თქვენ მოგიკვდაო, და თქვენ სინი-
დისსაც თქვენვე უნდა მისცეთ პასუხი, რადგან... მიზეზი თქვენც
კარგად გეცოდინებათ, მე ნულარ მათქმევინებთ, - ესეც სამი. ვი-
ნაიდგან ჯუანშერის სიკვდილი თქვენ გედებათ, ამიტომ დარდიც
თქვენვე უნდა აიკიდოთ თუ გნებავთ და შეგიძლიანთ, ზიდეთ სიკ-
ვდილამდე, თუ არა და - ვერის ხიდი აქვია, - ესეც ოთხი და
უკანასკნელი... მე კი თავი დამანებეთ და მომასვენეთ. დღეიდან
თქვენთვის აღარ მეცლება... ორი შვილი მყავს გასაზრდელი -
ჯუანშერი და კატო. რად მიცქერით აგრე? გიკვირთ, განა! საკ-
ვირველი არაფერია. მეც თქვენსავით ორი შვილი მყავს, დიად,
ორი: ერთი ოთხისაა, მეორე - სამისა. თქვენი შვილებიც სწო-
რედ ამ ხნისანი არიან. ჩემსას და თქვენსასაც ერთნაირი სახელები
აქვთ - ჯუანშერი და კატო. ანუ კიტი. ისევ გაოცდით? საოცარი
აქაც არაფერია. მაგრამ ნუ დაივიწყებთ, რომ ჩემები ცოცხლები
არიან... რამ გაგაოცათ, რა ვქნა?! ორივენი ცოცხლები არიან მეთ-

ქი - ჯუანშერიც და კატოც. თქვენი ჯუანშერი კი მოკვდა... დიად, მოკვდა. მონაწილე ვარ თქვენი მწუხარებისა... მესმის... ვგრძნობ მეც მყავს შვილები... მეც დედა ვარ, მაგრამ... ბოდის ვიხდი, უკაცრავად, სტუმარი მელის ნახვამდის, საწყალო სალომე! მშვიდობით, უბედურო დედავ!

სიდონიამ თეთრი კურდღელი ჩაიხუტა - სალომემაც. სიდონიამ ახალ დედას სიბრალულით შეჰხედა და დაბლა დაუკრა თეთრი თავი - სალომემაც. სიდონია კარებისკენ გამოტრიალდა - სალომემაც ზურგი შეაქცია.

* *

- სიდონი, გაიცანი: პროფესორი ფრიდონ დორაშვილი
- ფრიად სასიამოვნოა. - ულიმის ექიმი.
- ბატონო პროფესორო! - და სიდონია ღიმილით შესცქერის დორაშვილს, თან ხელის გამორთმევას აგვიანებს - ჩვენ ვიცნობთ ერთმანერთს.
- მართლა?.. მაშ ბოდის ვიხდი.
- ხუთი წლის წინათ თქვენი მოწაფე ვიყავი. სტუდენტი გახლდით

- მართლა, მაგონდება! - უხარიან ექიმს - გამარჯვება, სიდონი! როგორა ხარ... როგორა ხარ. ქალო? რასა იქ, რასა შვრები?
- მადლობელი, დიდი მადლობელი ვარ ჩემი გახსენებისთვის. საკვირველი არც არის, რომ დაგავიწყდით. ხუთი წელიწადი გავიდა, რაც თავი დაგანებეთ. რა თქმა უნდა, იერიც გამომეცვალა. თხელი და თეთრი ხელი სხარტულად აიქნია, ტალღებივით შევარცხნილი თმა აისწორა, სარო ტანი ოდნავ აირხია, შინაგანი ზმორვით აიგრინა, მერმე თვალები მოჟუტა და იდუმალი ღიმილიო გადაჰხედა ჯერ თავის ქმარს, შემდეგ დორაშვილს, თითქოს ორივეს ეკითხებოდა: რას იტყვით, მართლა გამოვიცვალე, მართლა დაგბერდი, თუ მაშინდელივით ისევ ლამაზი ქალი ვარო?

ედიშერმა იცნო ცოლის შეჩვეული მანერა: სიდონია მუდამ ასეთს ფანდს ხმარობდა ვინმეს მოსახიბლავად - და გული აუტირდა:

"დღესაც, ეხლაც! - გაიფიქრა. - ექვსი საათი ძლივს გავიდა, რაც ერთად-ერთი ვაჟი დავმარხეთ, ეს ქალი კია...
- მაშ ძალიან შევიცვალე, არა? -- ეკითხება სიდონია ექიმს.
- არა, საიმისო არაფერი გეტყობა.
- დაბრძანდით, -- დაიპატიჟა სიდონიამ ექიმი. - გარდა ამისა, გვარიც გამოვიცვალე, მაშინ ჯარისმანიძე იყო ჩემი გვარი, ეხლა კი სტავრიშვილასა გახლავართ. ხა-ხა რა სულელური წესია

გვარის გამოცვლა, არა, ექიმო?

გადიკასკასა, გულში კი გაიფიქრა- "ჰა, ფრთხილად! თავი ნუ აიგლიჯე!

სიცილი თითქო მახვილით ჩამოიჭრა და ექიმს შეხედა.

ფრიდონ დორაშვილი გულხელდაკრეფილი იჯდა და ოდნავ ილიმებოდა, ხოლო შავი, მბურღავი თვალები სიდონიას სულში ჰქონდა ჩაბჯენილი.

ქალმა უმაღლესი მოსწყვიტა მოუსვენარი თვალები ექიმის უძრავ თვალებს. უცებ მოდუნდა, მოირღვა, ღიმილი ჩამოირეცხა, ტუჩები ჩაიკეცა, თვალებში ცეცხლი ჩაიქრო, თითქო ერთ წუთში ორი წლით დაბერდაო, და ხმაც თითქოს უცებ დაუქანგდა:

- ედიშერ. სასახურში გიგვიანდება. - მოაგონა ქმარს.

ედიშერ კლუბში მსახურობს. ლოტოს კონტროლიორად არის და სამსახური სადამოს ცხრა საათზე ეწყობა. წელანაც უთხრა ექიმს და ბოდიშიც მოიხადა - ადრე უნდა წავიდეო.

- არა უშავს-რა, - უპასუხა მაშინ პროფესორმა. - იქნება უშენობა სჯობდეს კიდევაც. მარტო რომ იქნება, უფრო ადვილად მივაგნებ სენის მიზეზს, შენთან კი შეიძლება გული ჩაიკეტოს

- ეხლავე წავალ. --- უპასუხა ცოლს ედიშერმა და ჩაის სმას მოუჩქარა.

პროფესორმა ძველი დრო გაიხსენა:

- მაგონდები, კარგად მაგონდები, სიდონი. აუდიტორიაში მუდამ წინა სკამზე იჯექი.

- დიალ, ადრე მოვდიოდი. - უცებ გამოფხიზლდა სიდონია.

- ბეჯითად სწავლობდი.

- მიყვარდა თქვენი საგნები - ფსიქიატრია, ნევროლოგია,

- მერმე, რად დაანებე თავი?

- გავთხოვდი.

- მარტო ეგ იყო მიზეზი?

და ისევ სულში ჩაუძვრა.

კინალამ უპასუხა - ქმარმა ამაღებინა ხელიო, მაგრამ ენას დროზე ამოსდო აღვირი. გაახსენდა, რომ ქმარი გვერდით ჰყავდა, და წაიბორძიკა:

- მარტო ეს იყო... შვილი, ოჯახი, სწავლა - ძნელია ათი საქმის გაძღოლა.

ედიშერმა ბოდიში მოიხადა და წავიდა.

სიდონიამ კარი გაუკეტა, დაბრუნდა, დაჯდა. ექიმმა ისევ თვალში თვალი გაუყარა.

პროფესორის თვალის სხივებს, სიდონიას გულში რომ ფათურობენ, ნებისყოფა დაუხვედრა, თან თავის თავს ამხნევებდა: "გამაგრდი, არ დაჰნებდე! მაგრად ჩაიკეტე, ვერ გაჯობებსა

ექიმი თითქო მიუხვდა ნააზრევს. შეკეცილ ტუჩებსა |ა დაჭი-

მულ შუბლოზე წაუკითხა გაკერპება.

უცხად გაჯიუტებულ ქალს პირი ნამალადევად უღიმოდა, თვალები კი ელვარე ლითონით ჰქონდა სავსე.

ეხლა ექიმი მოლბა, გალხვა. მისი თვალები ფათურის და მებნის მაგივრად ნაზად იჟუტებიან, ლამუნობენ და საამური სხივებით სთრთიან.

-- რად მიბღვერი მაგრე, სიდონი?

-- მე? მე გიბღვერით? ხაახა-ხა! არ მესმის, რად უნდა ვუბღვეროდე სტუმარს, ისიც თქვენისთანა ექიმს, დიდ მეცნიერს, სწავლულს?!

-- მე დიდი მეცნიერი არა ვარ, სიდონი. ეხლა ამ ოთახში ექიმიც არა ვარ. მე მხოლოდ სტუმარი ვარ - მეტი არავინ.

-- მეტი არავინ? მართლა? მაშ რატომ აქამდის არ მეწვიეთ? მართლა, მიირთვით მურაბა.

-- ჩემი ბრალა, დამნაშავე ვარ, შენც იცი, რომ ედიშერი შორეულ ნათესავად მერგება. რამდენჯერმე დამპატიჟა, მაგრამ... რას იზამ, დრო არ მქონდა.

--- მჯერა, თუმცა... მიირთვით მურაბა, ბატონო...

- ფრიდონ. - გაახსენა ექიმმა.

--- ბატონო ფრიდონ. მომწონს ეგ სახელი. მიირთვით მეტეჟი. ჩაი გაგიცივდათ. აირჩიეთ: აი ალუბალი, აი შინდი. ეს კომშია, ეს კაკალი. სცადეთ, მშვენიერია.

. ექიმმა კომშის მურაბა გადაიღო და ჭიქაში ჩაილაპარაკა:

- სტუმრად მოვედი, მაგრამ უნდა მოგახსენო: გამხდარხარ, ფერი წაგსვლია, ამიტომ...

--- ამიტომ. --- ჩამოართვა სიდონიამ, .-- ამიტომ სტუმარიც ბრძანდებით და ექიმიც, ხომ? უნდა გამსინჯოთ, არა?

---ნუ შეშინდი, არაფერს გავნებ.

--- შევშინდი? მე შევშინდი?

არა, პატივცემულო პროფესორო, სიდონია და შიში ერთმანერთს არ იცნობენ. ყველამ იცის, რომ ეს ქალი - პატარა და გამხდარი ქალი .- ვაჟივით მამაცია, გამბედავია.

---- ჩემი შიში ჯერ არავის გაუგონია. - უკადრისობს სიდონია. პროფესორმა თითქო რაღაც იპოვნა. ნაპოვარს დასწვდა, ჩაებლაუჭა:

---. მეც მაგრე მაქვს გაგებული: სიდონია მეტად უშიშარი ქალიაო. ამიტომ გამიკვირდა, რად ერიდება მეტეჟი გასინვას?

-- ვინ გითხრათ, ერიდებაო? - გაცდა სიდონია. - მე არ მითქვამს უარი. თუ გნებავთ, ინებეთ, თუნდ ეხლავე გამსინჯეთ.

.... მოვასწრობ, ნუ გეჩქარება. ჯერ ერთი ჭიქა კიდევ დამისხი. .-- და უმაღვე მიაყოლა: -- მამა შენი მახსოვს.

-- ვექილი იყო.

-- როდის გარდაიცვალა?

- რვა წლის წინათ.

---. მგონი ნერვიული ადამიანი იყო.

სიდონიამ ჭიქა მიაწოდა, მოწყვეტილივით დაეშვა და ექიმს ისე შეჰხედა, თითქო შებრალებას სთხოვდაო. მერმე ჩუმი ხმით ჰკითხა:

--- თქვენ გსურთ ჩემი შთამომავლობა შეამოწმოთ, არა? .

- თუნდ აგრეც იყოს. ხომ დამპირდი, ყოველივეს გაგაგებინებ, თავს გაგასინჯვინებო?

- მესმის. მეც მესმის. თქვენი მოწაფე ვიყავი, ბევრი ვისწავლე თქვენგან. თქვენ გსურთ ერთმანერთს გადააბათ ჩემი მემკვიდრეობა და ავადმყოფობა, აგრეა თუ არა, ბატონო ფრიდონ?

- შენი ავადმყოფობა? მაშ შენ ავადა ხარ, სიდონი?

სიდონია თითქო ქურდობაში დაიჭირესო: შეკრთა, აირია, მერმე უცბად გამოფხიზლდა და გაბზარული სიმტკიცით მიუგო

- არა, მე ავად არა ვარ. ედიშერსა და ზოგ სხვასაც ეგონაო, სიდონია შეირყაო. ამიტომ მოგიწვიეს თქვენ, ბატონო ფრიდონ, თორემ მე საექიმო არაფერი მჭირს მეთქი.

- მჯერა. ალბათ არაფერი გჭირს. - ჩაილაპარაკა ექიმმა

.მერმე უცებ მიახალა:

- ეგ რა ჩაგიკრავს მკერდში, სიდონი?

- ესა? კურდღელია, თეთრი კურდღელი.. ჩვენი კურდღელი

- ვისი?

--- ჩემი და ჯუანშერისა, ჯუანის . ჩემი ბიჭიკოსი

ჩაიღიმა და სათამაშო უფრო მძლავრად ჩაიხუტა

- სად არის ეხლა შენი ბიჭიკო, შენი შვილი?

სიდონიამ ექიმს ჯერ შეჰბღვირა. მერმე ჩაუღიმა. შემდეგ ხელი უკანა ოთახისაკენ გაიშვირა და

- იქ არის... იმ ოთახშია.

--- წამო, მაჩვენე, მინდა ვნახო, როგორი შვილი გყავს

დედა ძუ ვეფხივით წამოიჭრა, კურდღელი სავარძელში ჩააგდო, მერმე მკლავები გაჰშალა და ისე აღიმართა, თითქო მოსისხლესაგან თავის ბოკვერს იცავდაო:

- არა, არა!.. არ შეიძლება!.. არ შეიძლება!

- რატომ არ შეიძლება, ქალო?

- სძინავს... არ გააღვიძო, არ გააღვიძო!

ექიმი და დედა ერთმანერთს თვალებით ჰბურღავენ. პატარა ძალი თეთრ კურდღელს სძიძგნის. თეთრი კატა სკამზე ჩაცუცქებულა და გაოცებით უმზერს პატრონსა და სტუმარს.

- კეთილი. იყოს ნება შენი. - ამბობს ექიმი და ისევ ჰდება.-

მერმე მაჩვენე.

სიდონია კი ისევ ჯვარცმულივით ადგას და სადღაც წასულ თვა-

ლებს ჰბლიტავს, თითქო ტირილს აპირებსო. მერმე კურდღელს დასწვდა, ფეხაკრებით დაბრუნდა, ფრთხილად დაჯდა, ის ბაჭია შვილივით ჩაიხუტა და ისე ნაზად დაუწყო ალერსი და ღიღინი,

. თითქო მკერდზე მართლა მიძინებული შვილი ჰყავდა და მისი გამოღვიძებისა ეშინოდაო.

- დაიძინე, გენაცვალე, ჩემო ბიჭიკო-ო-ო... ნანი ნანა იავ ნა-ნა-ა-ა, ჩემო ჯუანშერო-ო-ო.

თან კურდღელს ხელს უსვამს. არწევს და თვითონაც ირწევა.

* *

წრევანდელი ზაფხული სიდონიამ წაღვერში გაატარა. ჯუანშერი და კატოც თანა ჰყავდა, დედა კი ქალაქში დასტოვა-ედიშერის მოსავლელად.

. მხიარულად ჩაჰქროლა ორმა თვემ. მრავლად იყვნენ ჭაბუკები გასართობიც ბევრი ჰქონდათ. ხან ბაკურიანში ავიდოდნენ, ხან ცემის ტყეს შეერეოდნენ, ზოგჯერ ტიმოთეს უბანს ესტუმრებოდნენ, ზოგჯერ კიდევ ბორჯომში ჩავიდოდნენ და რიჟრაჟზე-და დაბრუნდებოდნენ.

ერთხელ-ორჯერ ბავშვებიც წაიყვანა. სხვა დროს კი ყმაწვილებს გამდელი უვლიდა - ძალიან კარგადაც უვლიდა: ერთხელაც არაფერი დაუშავებია. ერთგული და თავდადებული დედაკაცია.

ამიტომ იყო სიდონია მინდობილი და უზრუნველი. ან რა უნდა ექნა! შვილებს დილით-დილაძდე ქინძისთავივით ზედ ხომ არ მიიკერებდა! თვითონაც ახალგაზრდა ქალია, ჯერ ოც-და-ექვსისაც არ არის.

წელიწადში ცხრა თვეს ქალაქში ობდებოდა, ორ-სამ დღეში ერთხელ ძლივს გაახელდა თვალეხს. მხოლოდ ზაფხული ჰქონდა დასაკუთრებული.

მართალია, ორი შვილის დედა იყო, მაგრამ გართობაში სიდონია არც სხვა დედებს გაუსწრებდა, არც ჩამორჩებოდა. დედობდა როგორც დანარჩენი დედები, და თავისთვისაც ზრუნავდა - ისევ დანარჩენ დედებივით.

მაგრამ არა: შვილების სიყვარულში სიდონიას ერთიც ვერ დაედრებოდა, როცა შვილები გვერდით ჰყავდა, სიხარულისგან თვითონაც შვილებს ჰგავდა და იმ პაწაწა მაიმუნებივით გიჟდებოდა: დარბოდა, გორაობდა, ანცობდა, ცულლუტობდა და მთელ აგარაკს თავისი კისკისით, კივილით და ჟრიაშილით.

მაგრამ - ღმერთია მოწმე - არც მაშინ იყო გულსავსე, როცა შვილებს გამდელს დაუტოვებდა და მარტო წავიდოდა სადმე. ზოგჯერ, სხვააან სდმე -ან ბორჯომის კონცერტზე, ან ბაკურია-

ნის ტყეში - თავის ქალ-ვაჟს რომ მოიგონებდა, მდედრული სევ-
დით მოიბურებოდა, აიშლებოდა, თითქმის გაგიჟდებოდა: დაბმუ-
ლივით გამოიწვედა, გაანჩხლდებოდა, სხვებსაც შეწყობილ
მხიარულებას ჩაუშლიდა და თვითონაც გუნებას მოიწამლავდა.

და დედის ატეხილ ციებ-ცხელებას მხოლოდ მაშინ ჩაიქრობდა,
როდესაც თავის სააგარაკო ოთახში გახელებული შეიჭრებოდა,
ყველას გააღვიძებდა, თუნდაც მძინარე ჯუანშერს გულში ჩაიკრავდა,
ერთ საათს მაინც ეტიტინებოდა და შემდეგ, მასთან ერთად, და-
ღლილ ტანსა და გონებას ძილს გაატანდა.

ნუ, ნურავინ დასძრახავს სიდონიას, ნურავინ შეედავება შვი-
ლის სიყვარულში. დე|დამ ...მართამ .-. გიჟი დედაც " კი
დაარქვა:

- ქაა, გამიგონია დედის სიყვარული, მაგრამ შენისთანა გიჟი
დედა ჯერ არ მინახავს. როდესმე რამეს დაუშავებ მაგ ბიჭს: ან
მოსტეხავ რამეს, ან ჩასწყვეტავ, ან დაახრჩობ.

ისე არსად გავიდოდა სიდონია წალვერიდან, რომ ჯუანისთვის
ერთი კონა ზამბახი არ მოეტანა. პატარა ჯუანშერი ამ ყვავილს
ზედ აკვდებოდა. მისი ყნოსვა უმამლარი იყო. ჩაჰყოფდა თავს
თაიგულში და გაინაბებოდა. მარწყვს, ჟოლოს, მაყვალს ან სხვა
ხილს ისე არ ეტანებოდა, როგორც თეთრსა და მოზრდილ ყვა-
ვილს - მსუქანს, სუნთანს, მაღალყელას. პირლიას, ექვს-ტუჩიანს,
მკრთალ-მარღვიანსა და შვიდ-ენიანს.

- აჰა, ჯუან, შენი ზამბახი.

ჯუანშერმა ჯერ კიდევ შარშანწინ დაიჩემა ეს ყვავილი, როდე-
საც ორი წლისა ძლივს შესრულდა, და მას აქეთ აღარ ივიწყებდა.

იმ დღეს - ნუ, ნუ გაახსენებთ ეხლა |სიდონიას იმ პარას-
კევს - სიდონია ბაკურიანში მიდიოდა.

დილით ჯუანშერს უქეიფობა დაეტყო: მოდუნდა: მოტყდა-
თითქო დაიღალაო. სიდონიამ მთელი დღე ტყეში გაატარა. იმ
დღეს შვილები თან არ წაიყვანა, რადგან... შვილებსაც ხელსახო-
ცივით მუდამ თან ხომ არ ატარებს!

როცა მიდიოდა, ჯუანი ბაღში თამაშობდა. ზამბახები მიწაში
ჩაერგო და ჰრწყავდა. დედა კარგა ხანს უმზერდა სარკმელიდან
და იღიმებოდა.

ჯუანმა მორწყვა გაათავა. მერმე თავისი საყვარელი კურდღე-
ლი აიღო, რომელიც ერთი კვირის წინათ "იმანა მოუტანა ქალა-
ქიდან, მომართა, ვალსი დააკვრევინა და რიგრიგად ჩამოუტარა
ზამბახებს - რომ იმათაც გაეგოთ და ეცეკვნათ - თან თვითონაც
აჰყვა წკრიალა ხმით და პაწაწინა ხელ-ფეხით.

| ხა-ხა-ხა, რა სასაცილო იყო მაშინ ჯუანშერი!

. რომ დაბრუნდა, ჯუანშერს აზმორებდა. თითქო სიცხეც ჰქონდა. გამდელმა შესჩივლა:

. -- გენაცვათ, მთელი დღე ვეწვალე და ვერაფერი შევაჭამე.

ვერც დედამ შეაჭამა. გაჰხადეს და დააწვინეს. ალერსსა და კურკურს არც იმ საღამოზე დაუკლო სიდონიამ. ორივე შვილი დაამინა და თვითონ ხელმეორედ წავიდა, რადგან..

რადგან იშვიათი საღამო იყო, მამლარი მთვარე ცის შუაგულში დასეირნობდა და სარკმლიდან, კარიდან და ფიცრულ კედლებიდანაც კი დასდევდა ისედაც შეფიცხებულ სიდონიას.

სადგურის ხეობას ორივე მხრიდან ორი გარუჯული საარაკო ვეშაპი მოსწოლოდა, რომელთაც უღვიძებელის ძალით ეძინათ. ხევის ძირში შავი-წყალი შრიშინებდა. გაღმა, სადგურთან და ტყის ნაპირას მთვარისა და ელექტრონის შუქზე, ლანდები დაბორიანებდნენ, ალბათ ქალ-ვაჟები ერთმანერთს დასდევდნენ.

სიდონია მთვრალივით მიდის ბნელი ქუჩით და ჯერაც არ იცის, გაჰყვება ბაკურიანში მეგობარს, თუ შვილის ავადმყოფობას მოიმიზეზებს და დაბრუნდება.

მატარებლის მოსვლამდე ბევრი დროა დარჩენილი, ამიტომ ამის მოფიქრებასაც მოასწრებს. ჯერ-ჯერობით კი გაღმა გავა, გაივლის, ხოლო დანარჩენს იქ მოისაზრებს. რაც უნდა მოხდეს, თუ აჰყვება და წავიდა, ხვალ საათის ორზე შინ იქნება, უქველად იქნება!

და გადიასაც ასეთი დარიგება მისცა:

- შორს არსად გაუშვა... აჭამე... თუ სიცხემ მოუმატოს, ექიმს დაუძახე და...

ერთი სიტყვით, თავისი ვალი მოიხადა.

გავიდა ხანი. ნუ, ნუ ჰკითხავთ სიდონიას რამდენი ხანი გავიდა.

აღარ ახსოვს. დაავიწყდა. რომ გაახსენდეს, მაინც არ გეტყვით.

ერთი სიტყვით, სიდონია დილის ექვს საათზე შემოვარდა ოთახში. შემოიქრა და ზამბახების ვეება თაიგული შემოიტანა, თან შორიდანვე ჰკიოდა:

- ჯუანშერ!.. ჯუან!.. ბიჭიკო, ზეზე ხარ? გამოიქეცი!.. დამიხვდი!.. ნახე, რა მოგიტანე.

|მაგრამ არავინ გამოიქცა, არც გამოიხედა. ჯუანი ლოგინში დაუხვდა - აღმურიანი, პირდაღებული, ხმაჩაწყვეტილი და ღონემიხდილი.

გამზრდელი გვერდით ეჯდა. ცალი ხელი ჯუანის შუბლზე ედო. კატოს ეძინა.

შეჩვეული ჟივილ-ხივილის ნაცვლად დედას ორი წყვილი ოვალის დაუხვდა შიშითა და საყვედურით სავსე.

ჯუანშერმა გაღიმება სცადა, მაგრამ ბოხმა და ხრინწიანმა ხველამ ღიმილის მაგიერ ტკივილით აუგრიხა აწითლებული პირსახე სიდონიას ხელიდან გაუვარდა ზამბახების კონა

- რა ამბავია?! რა დაემართა?!

რალა რა ამბავია! ჯუანს ყელი გაუსივდა. სასა ჯერ გაუწითლდა, მერმე გაუყვითლდა, სიცხემაც ძალიან უმატა.

- პირი გააღე, ჯუან!.. გააღე, გენაცვალოს დედა!.. რაო, რა სთქვი?. ღმერთო ჩემო, ვერც კი ლაპარაკობს

შვილის პირში ჩაიხედა და გახევდა.

- ვაი მე! - დამწვარივით დაიგმინა.

ტვინიდან ფეხებამდე ცივმა ქარმა ჩაურბინა. ჯუანშერს სასა და ყანყრატო თითქო მოხარშული და დაობებული კვერცხის გულით გაეგსო. პირიდანაც ლაყე კვერცხის სუნი ამოსდიოდა

- ექიმი! ჩქარა. ექიმი!

- ორჯერ იყო.

- მერმე, მერმე? რაო. რა სთქვა?.. ჩქარა ამოიღე ხმა!

- ეხლავე ქალაქში წაიყვანეთო.

- სთქვი, რალა, ყველაფერი! რა აქვს, რა დაემართაო?

გადია სტირის. ძლივს-ღა ამოისლუკუნა.

- ხუ... ხუნაგი.

- ხუნაგი?! რას ამბობ, დედაკაცო!

დედაქას თითქო ფეხები და ენა მოსჭრესო: ხის ტახტზე ჩაიჩხა და იმავე ხესავით გახევდა. ერთხანს მხოლოდ ხელებს-ღა იფათურებდა დაბინდულ თვალებზე.

მაგრამ - წესია ბუნებისა - ხიფათში ჩავარდნილი დედა დიდხანს არ ფიქრობს. დაჭრილი ძუ ნადირივით წამოიძრა და აკივლდა:

- სულელო! ბრიყვო! რეგვენო, რალას მიცდიდი! რატომ ვინმე არ ამოჰგზავნე?!

- ქალბატონო. მე... მე რა ვიცოდი.

- გაუთლელილო მორგვო! ხეპრეე! ან მე რალად მიცდიდი!

რატომ მაშინვე ქალაქში არ წაიყვანეთ? ან ეხლა მაინც რატომ არ გამოიყვანე ეს ბავშვი სადგურზე, რომ ამავე მატარებლით წავსულიყავი?!

- რა ვიცოდი, რო...

-რა ვიცოდი, რა ვიცოდი! ჩქარა, ექიმი და ეტლი! მიეცი რამდენიც მოგთხოვოს!

ერთი საათის შემდეგ სადგურის ხევში დაოთხილო შავი ეტლი მიქრის, უკნიდან კორიანტელი მისდევს.

მისახვევებში ეტლი დარწეულ აკვანივით ქანაობს, ლამის შავ წყალში გადავარდეს.

შიგ სიდონია ზის. კალთაში ჯუანშერი ჰყავს.

--- გასწი! გარეკე!

დედას ხევი გადავარდნის შიში აღარ ეკარება, რადგან მეორე-შიშმა -- უფრო მეტმა და საზარელმა, რომელიც შავი ლანდივით მიუძღვის. --- უკვე გაუვსო ცივი სისხლი და ისედაც შმაგი სულიც აუდულა.

- გასწი! გარეკე! --- ჰკივის დედა

---- ქალბატონო, გადაბრუნდება!

სიდონიამ ქალაქის მატარებელს უნდა მიუსწროს, თორემ შეიძლება ჯუანშერი... ვინ იცის...

--- თუ მიუსწარი, ერთ თუმანს გაჩუქებ. -- იმახის დედა.

მეეტლე თავსა და შოლტს იქნევს. დაღმართზე ეტლი დაგორებულ ბურთივით მიჰსრიალებს.

ჯუანშერი ისევ მუხლეტზე უწევს. ერთ გვერდით ზამბახევეება თაიგული უდევს, დღეს დილით რომ ჩამოუტანა, მეორე გვერდით კი თეთრი კურდღელა ჩაცუცქებულა, რომელიც "იმან-მოუტანა ქალაქიდან.

როგორ, ან რისთვის წამოიღო თაიგული და კურდღელიც - სიდონიას აღარ ახსოვს.

აგერ, ქარხნის ბოლი გამოჩნდა. აი, პირველი შენობებიც. აჰა, სადგურთც.

--. მადლობა უფალსა! მოუსწარით! - უხარიან სიდონიას.

უცებ მატარებლის კვილმა ღრმა ხეობა შექანძრია და დედის ჟურეში გველის წივილივით შეიქრა.

, - დამიგვიანე! დავიგვიანე! - ჰკივის სიდონიაც და ერთი ხელით მეეტლეს საჯდომს ებლაუჭება, თითქოს გაქანებული ეტლიდან -- დახტომას ჰლამობსო.

ჭრელი მატარებელი შავ ხიდზე გველემპივით მოსრიალებს და გორაკის კალთაში იმალება.

მაგრამწ წესია ბუნებისა -- ხიფათის დროს დედა აღარ ყოყმანობს.

სადგურთან ავტო სდგას. პატრონი რესტორანში სადილობს. სიდონია თავთ უდგა, ხელში ჯუანი უჭირავს.

- თუ დავიგვიანე, მომიკვდება.-სტირის დედა.-სამუდამოდ

თქვენი მონა გავხდები, ოღონდ მათხოვეთ. დამეხმარეთ... მიშველეთ...

- ინებო, ქალბატონო, ინებეთ. მეცა მყავს შვილი... მეც მამა ვარ.

ავტოს ღრიალა ტაშის-კარს აყრუებს.

-- გასწით! გარეკეთ!

მტკვრის გაღმა, სადღაც ქვევით, გორაკების გადაღმა მატარებელი ჰკივის

გამოდმა კი დაგრეხილ თიხნარ გზაზე თიხის ფერი ავტო გუგუნებს, ხრიალებს, ბორძიკობს, იგრიხება და მირბის თან ბოლისა და

მტვრის კუდი მისდევს.

ავტო კულდომწვარ მორიელივით გაცოფდა, გაშმაგდა. ბზრია-ლით და ხრინწით გაირბინა ზანარვილის ხევი, ისარივიო გასჭრა კორტანეთი და შურდულის ქვასავით გადაევლო ქიმერეთის ხევს.

- გასწი! გარეკე!

გარეკე, შოფერ, თორემ ისეთ ცოდოს აიკიდებ მაგ მსუქან კისერზე, რომ სიკე|დილამდეც ველარ მოიხსნი.

-- როგორა ხარ, ჯუნან? ხმა გამე, გენაცვალოს დედა!

ბავშვი თვალეებს ჰბლიტავს, ტუჩებს აცმაცუნებს და რაღაცას ჰლულლულებს, უფრო კი ღრიალებს, მაგრამ ავტოს გუგუნნი ჯუნან-შერის ბურტყუნს ჰყლაპავს და დედას შვილისას არაფერს ასმენს.

სიდონიამ ზამბახების კონა მკერდზე დაადო და ორივე ჩაიხუტა. აგერ, ქვეით, გაღმა ტყეში, ბოლის გრძელი ნისლი მირბის.

- დავეწიეთ! დავეწევით! - ჰკვივის დედა.

აი, ახალდაბაც. ხაშურის მატარებელი აქედან, ეს არის, ეხლა დაიდრა და მთის მწვანე კაბის ქობაში შეძვრა.

-- თქვენი სახელი, შოფერ?

-- დავითი, ქალბატონო!

-- დავით... დათიკო! მოუმატეთ, გენაცვა, გარეკეთ!

- ვერეკე|ბი, ქალბატონო, მეტი აღარ შეუძლიან. მეშინიან, არ გამიფუჭდეს.

- თუ მივუსწართ, დაპირებულ ორ თუმანს კიდევ ორს დავუმატებ. აბა, გარეკეთ!

ავტო უარესად იჭიმება და თავისივე ქარბ|უქში ეხვევა.

აჰა, გაიმინდვრა. გაღმა ჭრელი გველვეშაპი იკლაკნება. გამოღმა კი თიხის ფერი მორიელი იგრძობება. მკაფიოდ მოსჩანს ორივე მო-ჯიბრე. ვაგონებიდან ხელსახოცებს უქნევენ, თითქოს ავტოს ამჩნევენ.

- დათიკო, გენაცვალე, რას მეტყვი?

- მივუსწრობთ, ქალბატონო. ან ქვიშხეთის ბაქანთან დავეწე-ვით, ან ხაშურში.

ავტომ გაიპირდაპირა, მატარებელი კი ისევ გაღმა იკლაკნება. მერმე, როცა იმანაც მოუხვია და რკინის ხიდი გადმოსერა, ავტო უკვე წინ მიჰქროდა.

- აგრე. გენაცვალე, აგრე! - მიერეკება დათიკოს სიდონია.

ეხლა მატარებელი უკნიდან მორბის - ხვნეშით, ქაქანით და რახრახით.

აჰა, ქვიშხეთიც. აი, ბაქანიც, მკაფიოდ მოსჩანს - აგერ, აქვე, მარჯვნივ, ბალის ნაპირზე.

- მივედით! მივუსწართ!

უცებ ავტომ სირბილს დაუკლო. ახვნეშდა. აბორძიკდა, შესდგა.

- რა მოხდა, რა ამბავია? ღმერთო, შემიბრალე!

- გაიქცით, ქალბატონო, გაიქცით! --- უძახის შოფერი. -
 შეიძლება მიუსწროთ.

მატარებელმა გვერდით გაუსრიალა. სიდონიამ შოფერს ქა-
 ლადის ფული გადაუყარა. მერმე ჯუანი ჩაიხუტა და გაიქცა.
 მატარებელმა სირბილს დაუკლო და შესდგა.
 მირბის გაწეწილი დედა და ჰკივის:
 - დაიცადეთ!.. დამიცადეთ!

ასიოდე ნაბიჯი თუ იქნება ბაქნამდე. უკანა ვაგონიდან ხელებს,
 ქუდებსა და ხელსახოცებს უქნევენ, ჟრიამულიც ისმის.

თავჩალუნული სიდონია ბარბაცით მირბის. მაგრამ ოთხი წლის
 ფუნთუშა ჯუანი მიმიყა. ღმერთო ჩემო, რატომ შოფერი არ მო-
 ეშველება! მიიხედა, დაინახა: დათიკო მანქანასთან სდგას და გა-
 მოსცქერის.

- დაიცადეთ!.. დამიცადეთ!

მაგრამ თავისი კვილი მხოლოდ თვითონ-ლა ესმის.

მატარებელი ჰკივის, იძვრის და თან მიაქვს სასიკვდილოდ დაჭ-
 რილი დედის უიმედო ბლავილი.

დათიკო ისევ აქეთ იხედება და ჰხედავს: დედაკაცი ჯერ ბორ-
 მიკობს, მერმე მწვანეზე ვარდება და უნძრევლად იშოტება.

* *

ექიმი რომ შრატს უშხაპუნებდა ავადმყოფს, ჯუანშერის ნაც-
 ვლად ტკივილისაგან სიდონია იგრძობდა. ჯუანი კი უგონოდ
 ეგდო და ხრიალებდა.

ექიმო, მითხარით რამე -- ჩვილი ხმით ეხვეწება დედა დ-
 უცნობ მამაკაცის მკლავს წყალწადებულობით ებლაუჭება. - მი-
 თხარით, ნუ დამიმალავთ, გადარჩება თუ არა?

-- ვერაფერს გეტყვით, ქალბატონო. თუ დაგვიანებული არ
 არის, გადარჩება.

და სიტყვა „დაგვიანებული“ ისევ ნაკვერჩხალივით ჰხვდება
 სიდონიას.

- აკი წელანაც მოგასსენეთ, მარტო ოთხი საათიო დავიგვიან-
 ნე |მეთქი. -- თავს იმართლებს დედა. - ქვიშხვთში რომ ვერ მი-
 ვუსწარი, ხაშურში ისევ ავტომობილით ჩამოვედი და მეორე მა-
 ტარებლით წამოვედი.

-- ვიცი, ქალბატონო. არა მგონია. რომ ოთხ საათს გადამწყვე-
 ტი მნიშვნელობა ჰქონდეს

!აიდონიას გაუხარდა:

. მეც მაგას ვამბობ, ექიმო და თუ. თუ მოხდა რამე. ბრა-

ლი ხომ ჩემი არ იქნება, არა, ექიმო?

- რა თქმა უნდა. რა ოქმ უნდა! მეტსაც ვიტყვი: თქვენ გმი-
რულად მოქცეულხართ.

- მადლობელი, ექიმო დიდი მადლობელი - ჩურჩულებს
დამშვიდებული სიდონია და ჰგრძობს მეომარის ამაყ სიხარულს.

რომელსაც ქება შეასხეს მძიმე ვალის შესრულებისათვის

ექიმმა დარიგება მისცა და წავიდა. სიდონია უგონო შვილს
კვლავ გვერდით მიუწვა, მისი გახურებული თავი ისევ მკლავზე
დაიდო, მეორე მხრით ზამბახები მოუწყო და წედანდელივით
აჩურჩულდა.

- ეხლა კი მალე მორჩები, გენაცვალოს დედა. ტყუილად
შევმინდით... ერთ კვირაში წამოდგები და ისევ ბაღში გახვალ სა-
თამაშოდ, ჩემო ბიჭიკო... შენი კატუნი - ფბაჭია, და ცუგრა
ძალიც გამოგყვებიან. ჯერ კი დაისვენე, ჩემო ფუნთუშავ. ორი-
ვენი დაღლილები ვართ.. დაიძინე. გენაცვალოს დედიკო, დავი-
ძინოთ... დავიძინოთ,

მაგრამ ძილის მაგივრად ისევ ლაპარაკობს, რადგან მხოლოდ
ლაპარაკით-და ჰლამობს შიშისა და ლანდების დაფრთხობას. რომ-
ლებიც ბუხებივით ეხვევიან და ფუტკრებივით ჰკბნენ.

მართლა შეასრულა დედის ვალი სიდონიამ?

რა თქმა უნდა, შეასრულა! თავიდან ბოლომდე შეასრულა! ან
მეტი რა შეეძლო? არაფერი, მეტი აღარაფერი! ამიტომ...

- დავიძინოთ, ბიჭუკი, დავიძინოთ თუმცა... თუ გინდა, ზღა-

პარს გაიმბობ. ყური მიგდე. იყო და არა იყო-რა, ღვთის უკეთეს-
რალა იქრბოდა, იყო ერთი დედოფალი.

- შვილო, - აწყვეტინებს გასართობს მართა შენს სა-
წოლზე გადადი და დაიძინე. ეხლა მე მოვუჯდები, ან ედიშერს და-
ვუძახებ.

- არა, დედი, არა, საჭირო არ არის. ედიშერი სამსახურს ვერ
გამოექცევა. ან რა საჭიროა, რას მიშველის?

-- მაშ მე დავჯდები.

არც შენა ხარ საჭირო, დედა მართა. თუ დაიღალე, დაიძინე.
სიდონია კი ერთი წუთითაც ვერ მოჰშორდება ჯუანშერს.

და შიშისგან და ხუნაგისგან მოწამლული დედა-შვილი გათე-
ნებამდის ჰბორგავენ და თავგანწირვით ებრძვიან უჩინარ მოსის-
ხლებს: სიდონია დ სამართებელივით გალესილ შიშს და ცეცხლი-
მით მწვავე მქეჯნავს, ხოლო ჯუანი --. ხუნაგის შხამსა და სიკვდი-
ლის ლანდს, რომელიც ამიაწდილ მახვილივით სდგას ოთახის შუ -
გულში

სიდონიამ ჩასთვლიმა, მხოლოდ ათი წამით ჩასთვლიმა, - რად-
გან სამი ღამის უძინარი იყო - და როცა ბურანს თავი დაახწია
ჯუანი აღარ ჰბორგავდა. ეგდო გულაღმა გაშოტილი და ყელგამოჭ-

რილ ბატკანივით ხრიალებდა

და დედაც დასაკლავ პირუტყვივით აბლავლდა
ჯუანშერს ხელ-ფეხი გაუცივდა, თითქოს დამბლამ შეიპყროო
და მიმქრალი თვალები კაკლებივით გადმოეყარა.

შემდეგ რა მოხდა - სიდონიას აღარ ახსოვა.

საკუთარ საწოლში გაიღვიძა - თბილსა და თოვლივით თეთრ
ლოგიაში. მეორე ოთახს მინის კარები აქვს. იმ ოთახში პატარა კუბო
სდგას -- ისიც თოვლივით თეთრი და თეთრივე ყვავილებით დათოვ-
ლილი. შიო ალბათ ჯუანშერი წევს. გარშემო სანთლები ბჟუტავენ.
შავი დედაკაცები გახევებულ ლანდებივით სდგანან.

-- ჯუანი მოკვდა: - ელვასავით ჩაერჭო ტვინში სიდონიას. --
მე მოვკალი... ჩემი ბრალია, მარტო ჩემი ბრალია. მაშასადამე. .

აგერ, იმ უჯრაში საწამლავი ინახება. ორი წელიწადი ჰგდია-
ერთხელ დასჭირდა სიდონიას და იშოვნა. ერთი თვე ებრძოდა თავის
თავს, მაგრამ ვერ დასძლია. ეხლა გამოადგება. მაშასადამე..

-- ჯუანშერი მოკვდა:

როდის მოკვდა? დედამ არ იცის რამდენი დღე გავიდა "იმ დი-
ლას- აქეთ, როცა ჯუანი სააღდგომო ბატკანივით ასრიალდა ---
არც ეს იცის, ან რა საჭიროა! სულ ერთია, ორი დღე იძინა სიდო-

ნიას თუ სამი. ის კი იცის, რომ "იმ დილამდეა სამი ღამის უძილო
იყო.

- ჩემი ჯუანი მოკვდა! მოკვდა!!

აგერ იმ უჯრაში შხამი ინახება. მაშინ ვერ გაჰბედა. ეხლა კი .
ეხლა უნდა გაჰბედოს. მაგრამ... ტყუილად შვრცხვება სიდონია ---
ვერც ვხლა გაჰბედავს. მაშასადამე, ერთი-ლა დაჰრჩენია დაუდევარსა
და ბოროტ დედას: პასუხისგება რკინის მორივით აიკიდოს და სიკ-
ვდილამდე ჰზიდოს - ათი, ოცი, ორმოცი წელიწადი უნდა ატა-
როს, როგორც აქლემი ატარებს თავის უშნო და ვეებერთელა
კუზს.

არა, არა! არასოდეს, არასოდეს! ესეც შეუძლებელია, ყოვლად
შეუძლებელი!

-- ჩემი ბიჭიკო მოკვდა. მოკვდა!

მაშ რაღა ჰქნას დედამ? აბლავლდეს, თმა გაიწეწოს, პირსახე
მოიხოკოს, ქვას ახლოს თავი, თუ ქვა ითხლიშოს თავში?!

არც ერთი, არც მეორე, არც მეოთხე. ასე ადვილად ვერ გადა-
ურჩება, ასე უბრ.ლოდ ვერც იალს მოიხდის, ვერც იმ კუზს მოიხს-
ნის, რომკლიც უკვე მთაწმინდასავით გაეზარდა და ღამის ეხლავ-
გასჭყლიტოს.

.- ჩემი ერთა მოკვდა! მოკვდა!! მოკვდა!!

მაშასადამე... თუ საწამლავის დაღვევა ვერ გაჰბედა, მტკვარი ხომ
აქვეა... ან ბანიდან გადავარდება, ან კიდევ...

ნუ, სიდონია, ნუ ისივებ უკვე გასიებულ გულს. შენც იცი, რომ

ვერც თავს მოიწამლავ, ვერც ბანი|დან გადავარდები. ნუ, დედი, ნუ იხეთქავ ისედაც გახეთქილ თავს. შენ თვითონაც დარწმუნებული ხარ - ვერც წყალში ჩავარდები და ვერც თოკის ყულფში გაჰყოფ თავს. ამიტომ...

ამიტომ იზრდება და მძიბდება აქლემის კუზი. სიდონია უკვე იჭყლიტება, ჰბორგავს და იხრუეკბა. თავი უნდა დაახწიოს იმ ტვირთს, ექლავე უნდა გაუსხლტეს იმ რკინის გორას, მაჯლაჯუნა-, სულთამხუთავს, თორემ თვითონაც დაიხრჩობა, თავის ჯუანივით დაახრჩობა!

და უცებ მოულოდნელად, დედის ტვინსა და გულში რაღაც შეინძრა, გარდიქმნა, გადატრიალდა. სიდონია გაიჭიმა, აიგრიხა, გაინასკვა -თი|თქოს ორსულად იყო და შვილის შობისათვის დამ-წიფდაო.

მეორე ოთახიდან მართა მორბის, ედიშერიც მოსდევს, სხვებიც შემოდიან.

მართა ჰკვივს, ედიშერი ქვითინებს, სიდონია კი მშობიარესავით ჰკვნესის და იჭიმება - როგორც მაშინ, ოთხი წლის წინათ, როცა ჯუანშერი მოდიოდა - და ეხლაც ისე იმუდარება, როგორც მაშინ იხვეწებოდა.

- დედი, მიშველე!.. დედილო, მიშველე!

მართა აღარ ჰკვივს - როგორც მაშინ არ ჰკვიოდა. დედის თვალი მჭრელია - გაახსენდა მაშინდელი. დედის გუმანიც გალესილია. -უმალ მიჰხვდა ყოველივეს.

და ეხლაც ეშველება თავის შვილს -- როგორც მაშინ ჰშველოდა, თან ყველას ეუბნება:

-- ნუ სწუხდებით, ვხლავე მოსულიერდება... მიბრძანდიო... იმ ოთახში გაბრძანდით.

ყველანი გადიან. ქმარი კი ქვის ძეგლივით სდგას და აღარ იცის, თვითონაც გავიდეს თუ ცოლს მიეშველოს.

სიდონია ცივი ღვარით იწურება, კბილებს აკრაჭუნებს - როგორც მაშინ. კვნესა კივილში გადადის, კივილი - გმინვაში. ერთხელ კიდევ აიგრიხა, ღრმა ოხვრა ამოუშვა და უცბად მოეშვა, მოდუნდა, გალხვა, გაიღიმა - როგორც ოთხი წლის წინათ ---- თითქოს იმშობიარა და დამშვიდდაო.

- ბაჭია? -- მაშინდელივით ჰკითხა დედას და თვითონვე უპასუხა თავის თავს: --- რა თქმა უნდა, ბიჭია, ჯუანშერია. - და გაიცინა.

დავა გაათავა. არც იხრჩობა, აღარც იჭყლიტება. სულთამხუ--თავს გაექცა, მაჯლაჯუნას გაუსხლტა. წედან გული ავი სულის კლანჭებით ჰქონდა ჩაბოჭვილი, ეხლა კი იმ ადგილს-შიშველ მკერდს --- საამურად იზელავს და შვებით იღიმება.

ბოროტ სულთან ბლლარძუნი და ჭიდილი დასრულდა.

- ჯუაშერი არ მომკვდარა! ჯუანშერი ცოცხალია!

რა თქმა უნდა, არ მომკვდარა! მაშ რაღა საჭიროა საწამლავი, ან თოკი, ან ვერის ხიდი?! იყო სიზმარი - ავი, ბოროტი ლანდი. ἶყო უჟმური -- საზარელი ქაჯი თუ ალქაჯი. მათ უნდოდათ სიდონიას დახრჩობა, წამება, ჯვარცმა. ეხლა კი აღარაფერი არ არის, ყოველივე გათავდა, დასრულდა. ყველანი გაჰქრნენ, წავიდნენ -- სამუდამოდ, უბრუნებლივ!

--- ჩემი ბიჭიკო არ მომკვდარა!!! არ მომკვდარა!!!

და ამ სიტყვას გულში ასჯერ, ათასჯერ, ხაზგასმით, ქვის ჟინით და რკინასავით მტკიცე რწმენით იმეორებს: "არ მომკვდარა!! არ მომკვდარა მეთქი!!!"

რა თქმა უნდა! რა თქმა უნდა-. არ მომკვდარა! მაგრამ აგერ იმ ოთახში მაინც თეთრი კუბო სდგას. იმ კუბოში ვიღაც ბავშვი წევს. ეხლავე უნდა დამარხოვ, და იმ კუბოს სიდონიაც გაჰყვება მოვალეა გაჰყვეს!

მერე რაო! გაჰყვება, დამარხავს და დაბრუნდება

- დედი, კაბა მომაწოდე

მაგი კაბა? სიდონიას არა ჰქონია შავი კაბა ალბათ ითხოვეს, ან დღეს შეაკერინეს, ენაცვალოს სიდონია მართას! ასეთი დედა რომ არა ჰყოლოდა, ოჯახი დაენგრეოდა და შვილებიც... ორივე შვილი - ჯუანიც და კატოც... მართლა, სად არის კატო?

და ქალიშვილის გახსენებაზე ნემსის ჩხვლეტა იგრძნო, თითქო პერანგის ქვეშ სველი და ცივი ბაყაყი ჩაუვარდაო

დინჯად და არხეინად იცვამს სამგლოვიაროს -- თითქო სეირნობისთვის ემზადებაო. სადა კაბა ზედგამოჭრილია სიდონიას თხელ ტანზე. ძალიანაც უხდება. რომ სცოდნოდა, ადრევეც შეიკერავდა-ქერა თმა, თეთრი სახე და შავი კაბა მშვენივრად ეწყობიან ერთ მანეთს.

ადგა, კარკბთან მივიდა და შესდგა - მხოლოდ ათიოდე წუთით შესდგა.

კარებში დედაკაცები სდგანან - ედიშერის დეიდა პელო და მამიდაშვილი ქეთევანი.

- დაუგვიანა. - ჩასჩურჩულებს ქეთევანი პელოს, -დაუგვიანა შრატის შემხაპუნება, თორემ გადარჩებოდა.

- უეჭველად, გენაცვა, უეჭველად გადარჩებოდა. -უდასტურებს თავის ქნევით პელაგო.

ეს სიტყვები სიდონიას წითელ ლურსმანივით ჩაერჭო

- მაშ იციან. ყველაფერი იციან. - გაიფიქრა. დ ესენიც მე მაბრალეებენ.

თვალეებზე ბინდმა გადაჰკრა, წაბარბაცდა. მაგრამ უმაღვე შესწორდა და იმ ოთახში შეიხედა. სადაც...

იმ ოთახიდან მგლოვიარე დედას უცნაურად უმზერენ ოციოდე

წყვილი თვალი, მოციმციმე სანთლები, თეთრი კუბო და შიგ ჩა-
წოლილი ჯუანი... ჯუანშერი... მისი ბიჭი, მისი ბიჭიკო!

თვალები დახუჭული აქვს. - თითქოს ორმოებში ჩაუყრიათო.
გუშინ კი - გუშინ, გუშინწინ თუ დღეს დილით -თითქო-
შუბლზე ჰქონდა აყრილი. ალბათ ძალით დაუხუჭეს. ფუნჩულა
ლოყებიც ჩასცვივნია. წითელი და ფუნთუშა ტუჩებიც ჩაჰკეცია
ჩაჰყვითლებია. პირსახე კი თეთრი აქვს, თითქო კირით შეუგლი
სესო, თუმცა...

არა, არა. კირი რა სახსენებელია! - პირსახე უფრო იმ ყვა-
ვილებს მიუგავს, აგერ იმ ზამბახებს, რომელნიც სიდონიას მაგიერ
ალბათ მართას ან ედიშერს მოუტანია.

კარი ფრთხილად შეაღო და ფეხაკრებით შევიდა, თითქო
ცხედრის გამოღვიძებისა ეშინოდაო. თავთ დაადგა, მთრთოლვარე
ხელი ცივ შუბლზე დაადო და დაჰხედა.

დაჰხედა და თვითონაც ჯუანშერს დაემსგავსა: შვილივით გა-
თეთრდა, თვალები მიჰლულა და ტუჩები შეიკეცა - კბილებით
მოიკვნითა, თითქო აღვირი ამოსდოო, რადგან ისინიც სიდონიასა-
ვით ცახცახებდნენ და თავაგლეჯას ჰლამობდნენ. მერმე ნვბისკოფა
მოიკრიბა და ორთოლვაც აილაგმა.

- დაუგვიანა - ისევ წაიჩურჩულა ვიღაცან მარცხენაკუთხეში.

სიდონია შეკრთა მაგრამ არ მოიხედა

-- დააგვიანეს. -- წამოვიდა შხამიანი ისარი უკნიდანაც.

სიდონიას ვრთხვლ კიდევ გადაჰკრა ბინდმა. მერმე ისევ შეს-
წორდა. ეხლა სხვა მხრიდანაც უცდიდა ისრების სეტყვას, მაგრამ
დუმილი აღარავინ დაარღვია.

და ეს დუმილი იმ ისრებზე უფრო მწვავე გამოდგა

დიდხანს იდგა გაკაჟებული და უძრავი - შავი ხის ძეგლივით.
რომელსაც ოეთრი მარმაროს თავი და ოქროთი შეღებილი თმა
ჰქონდა.

- არა, ჯუანშერი არ მომკვდარა, მხოლოდ სძინავს!

დედა სიდონიას მოეხვია ლ- მკერდში ჩაჰქვითინა. მხოლოდ
ეხლა შეკროა და გამოერკვა შავი ძეგლი. თეთრ თავზე სელი გადა-
უსვა. გაუღიმა, ანუგეშა:

.. ნუ სტირი, დედილო, ნუ.. საიმისო არაფერი მოხდა

ამ სიტყვებმა- საამისო არაფერი მოხდაო - და დაობლე-
ბული დედის ღიმილმა სამართვბელივით დაჰსერეს ოციოდე წყვი-
ლი თვალი. ის თვალები ამოძრავდნებ, გაგანივრდნენ, ჯერ ურთ-
ერთს ჩაეხლართნენ, მერმე ყველანი სიდონიას უცნაურ თვალებს
მიებჯინენ

მართამ თეთრი თავი გადაიხარა. ედიშერმაც მოიხედა, და ორი-
ვემ შიშითა და გაოცებით აჰხედეს ჯუანის დედას.

სიდონია კი ისევ იღიმება და ნუგეშს აძლევს!. - თავის თავსა

და დედასაც.

--- ნუ სტირი, თორემ... თორემ მეც ვიტირებ... ღმერთია მოწმე, რომ ჩემი ბრალი არ არის... ჯუანი არ მომკვდარა, დედი, ბაღ-

ში თამაშობს... ზამბახებიც ბევრი აქვს, ძალიან ბევრი ჯუანი აღარა სჩანს, შიგა წევს... თეთრი კურდღელი უჭირავს...

თვალეები აღელდნენ, ათამაშდნენ. მათი ელვა ოთახს აოსებს. და თვალეების ელვას ჩურჩული და თვალეების ფურთვნა მიემატა თიოქო ქარში ბუჩქნარი აიშალაო

- მე ეხლავე მოვალ. მომიცადეთ. - ამბობს სიდონია და სწრაფი ნაბიჯით გადის. ედიშერიც თან მისდევს.

მხოლოდ ერთი საათის შემდეგ დაბრუნდა ქალაქიდან - და ტვირთული ზამბახებით და ათნაირი სათამაშოთი.

აი, - ავტომობილი ცხედარზე დასდო. - აჰა, თეთრი დათვი-, შეკაზმული ცხენიც, თოფიც და თეთრი კურდღელიც, რომელიც მეორე ოთახიდან გამოიტანა.

ყველაფერი გვერდით მოუწყო ჯუანშერს. მერმე კურდღელი აიღო და მოჰმართა.

და იმ პირუტყვის აცქვეტილ ყურებიდან უცებ ჟღარუნი მოისმა. და სულელმა, ცეტმა კურდღელმა ხრინწითა და ჩხაკუნია დაუკრა ვალსის ერთი მუხლი - „დილის სიზმარია.“

ოთახში თითქო ქარიშხალი შემოვარდაო --- თვალეების ელვა ჩურჩული და თავების ღელვა გახშირდა.

სიდონია კი ყურს უგდებს ნაცნობ ვალსს და ილიმება. თვითონაც ოდნავ ირხევა, თითქო ნაცნობ ტაქტს აჰყვავს. მერმე ის კურდღელიც დაადო ჯუანს და დინჯად გავიდა.

რა თქმა უნდა, ჯუანი არ მომკვდარა - მხოლოდ სძინავს.

ბავშვი დაასაფლავეს, როგორც ათასებს ასაფლავებენ. ეს სამგლოვიარო გზა სხვათა გზებს მაინც არა ჰგავს. მართა, ედიშერი და ნათესავები ტირილ-ქვითინით მისდევენ. დედა კი ისე მიდის თითქოს უცხო ვინმეს მიაცილებსო.

თქმა არ უნდა, ჯუანი ცოცხალია!

ხელები დედისა და ქმრის მკლავებში აქვს გაყრილი. როცა ერთს ან ორივეს დარდის ბოღმა ნამეტნავად მოაწვებათ, სიდონია მოსამძიმრის საქმეს კისრულობს:

--- ნუ, დედილო, ნუ!. ედიშერ, თავი შეიმაგრე? ნუ სტირით სირცხვილია!.. დამიჯერეთ, საიმისო არაფერი მომხდარა მეთქი.

კუბო რომ ჩაუშვებს, დედამ პირი მოიბრუნა და წელანდელივით ძეგლად გადაიქცა, ხოლო როდესაც მიწამ კუბოს თავი აარახუნა, ძეგლმა ორი თითი ყურებში ჩაირჭო და გულშიც მარგილივით ჩაიჭედა:

--- არა, ეს ჯუანი არ არის!

და იმ მარგილს უფრო-და-უფრო ღრმად ინერგავდა:

- არა! არა!! ჯუანი არ მომკვდარა!! არ მომკვდარა!!!

და იქიდანაც თითქო გულმშვიდად და უდარდოდ დაბრუნდა, თან უზრუნველი ღიმილი და რწმენის უღრმესი პალო წამოიღო:

.- არაფერიც არ მოხდა! ჯუანი ბაღში თამაშობს, წალვერის ბაღში... ზამბახების კონა უჭირავს. ოღონდ ძალიან ცხელა.. მზემ არ დაჰკრას ბიჭიკოს. აქ კი... აქ არაფერიც არ მომხდარა.

რა თქმა უნდა, არ მომხდარა! ჯუანი რომ მომკვდარიყო, სიდონია სასაფლაოდან ვერის ხიდზე უნდა წასულიყო, ან ჭერში უნდა აპარულიყო და თან სამიოდე ადლი თოკიც უნდა აეტანა. ამ სურათს კი ისევ პირველი სჯობია:

ჯუაშერი წალვერშია. ბაღში თამაშობს და -

- ზამბახები ბლომად აქვს. - ხმამაღლა ამბობს შინისკენ მომავალი დედა.

-- ბლომად აქვს. - უდასტურებს ედიშერი.

--- ოღონდ მეტის-მეტად ცხელა. --- ოხრავს სიდონია. -

უუუჰ, ძალიან ცხელა!

ედიშერს უკვირს. გრილი ქარი ჰქრის. ტყვიის ღრუბლები მამდავითის უბანში ჩამოწვნიენ. გამვლელნი იბუზებიან. ქალაქს ბინდიი ეხვევა. სიდონიას კი ეშინიან:

- მზემ არ დაჰკრას ჯუანს.

ედიშერმა სიდონია მართას ჩააბარა და ახალი ექიმის .-. ნევროლოგის მოსაყვანად წავიდა.

* *

ეხლა სიღო ისევ ფრიდონ დორაშვილის წინაშე ზის. ისევ კურდღელს არწევს და ექიმს უღიმის.

ეს არის ეხლა შეიკრა ღილები. ექიმმა გასინჯა,

- რას მეტყვით, ბატონო ექიმო? - ეკითხება.

- ჯანმრთელი ხარ. არსად არაფერი . გეტყობა.

- ნემსების ჩხვლეტასაც ვგრძნობ, მაშასადამე, მართლა ჯანმრთელი ვყოფილვარ. .-- გულში კი გაიფიქრა: - მაშასადამე, ჯუანიც ცოცხალია.

წედან ყოველივე უამბო ექიმს: ჯუანის სენის დასაწყისი, სირბილი ეტლით, ქროლვა ავტომობილით და დაგვიანება მატარებელზე .- პირველზე, მეორეზე და მესამეზედაც.

-- რა დტმა უნდა, ამის ბრალია, მარტო ამის ბრალია, რომ

ჯუანს ჩამოყვანა დაუგვიანე. და უცებ გასწყვიტა, თითქო შიშის ელდა ეცაო. კინალამ წამოსცდა: "შრატის შეშხაპუნებაა - რა დაუგვიანე? - ორივე ხელით წასწვდა ამ სიტყვას პროფესორი

- არაფერი... ისე ვთქვი.

--- მაინც, ქალო? სთქვი, რა დაუგვიანე?

-- არაფერი მეთქი

- მაშ... ჯუანი რომ ავად გახდა. ექიმი მაშინვე მოუყვანე?

--- რა თქმა უნდა! მაშინვე მოუყვანა გადიამ - გამზრდელმა, და მეც მაშინვე წამოვიყვანე. მხოლოდ ოთხი საათით დამაგვიანდა.

- შენ ბრალი არ გედება. ქალო. შენ შენი ვალი პირნათლად შეგისრულებია. - გარკვევით ამბობს ექიმი და თავის შავ თვალებს სიდონიას თვალებს უყრის.

-მართლა?! - წამოვარდა დედა ბავშვივით გახარებული. - ხომ მართალია, ხომ? -- გვერდით მიუჯდა, მკლავზე მოეხვია და თავი მხარზე მიაყრდნო, თან ემუდარებოდა, ემუდარებოდა: --- მართალი მითხარით. ფრიდონ... ბატონო ფრიდონ, ბრალი ხომ არ მიმიძღვის. დანაშაული ხომ არ ჩამიდენია?

- არა, ქალო, არა. შენი რა ბრალია! ბავშვს ხუნაგი შეეყარა, ვერ მოერია და მოკვდა.

დედა უცბად მოსწყდა დორაშვილის მკლავს, თითქო სიტყვამ " მოკვდა " გველივით უკბინაო. გაბუტულივით გამობრუნდა, დაჯდა-და გახევდა, თან ექიმს ალმაცერად ესროდა ხაწყენ თვალებს.

ფრიდონმა ხანგრძლივი დუმილი დააფრთხო.

-- კიდევ მიაძბე რამე, ქალო, - ეუბნება ექიმი. - მიაძბე შენი ადრინდელი თავგადასავალი.

ნაწყენი დედა უცბად გამობრუნდა, გამხიარულდა

- სიყვარულის ამბავი გაიმბოთ?

- ძალიან კარგი, სიყვარულისა იყო

- ექიმო, დილამდე ვერ გავათავებ. -- იცინის სიდონია. - ოცდაექვსისა ვარ და ოც-და-ექვსჯერ მაინც მიყვარდა. ხა-ხა-ხა!

- ყოჩაღ, ქალო! ხო-ხო-ხო! ყველანი ერთად, არა?

- არა, არა, ზოგნი ცალ-ცალკე. ზოგჯერ კი ორი და სამი ერთად.

-- ყოჩაღ, ქალო, ყოჩაღ! მომწონს აგეთი დამტევი გულა-

- ერთხელ, მახსოვს, ოთხი შვიმიყვარდა. ხა-ხა-ხა!

-- ოთხივე ერთად, ხო-ხო! აბა, უკანასკნელი სიყვარულის ამ ბავი მიაძბე. როდის იყო, ვინ -ყო. ან ვინ არის?

.სიდონიამ ეჭვით გადაჰხედა.

- რათ გინდათ, ვინ იყო? ეხლა მაინც არავინა მყავს

-- კარგი, მჯერა! ეს მაინც მითხარი, როდის მოხდა უკანას-
.კნელი?

- ვინ იცის, აღარც კი მახსოვს თუმცა... მახსოვს, მახსოვს სა-
ნამ ედიშერს შევხვდებოდი, ხუთი წლის წინაო

- რა თქმა უნდა, ზოგმა გიპასუხა, ზოგმა კი.

- რა თქმა უნდა, ყველგან ვერ გავიმარჯვე, ამიტომ..

: - ამიტომ რამდენჯერმე დააპირე თავის მოკვლა, არა?

- ეგეც იცით ?

. - ვიცი, მე ყველაფერი ვიცი, არაფერი დამემალება.

- მართალია. დავაპირე, მაგრამ ველარ გავბედე. ერთხელ
მუხლამდე მტკვარში შევედი, მაგრამ გაციებისა შემეშინდა და
გამოვბრუნდი -- ხა-ხა-ხა!

ხო-ხო-ხო! მერმე? მერმე?

- ბევრჯერ სხვანაირად დავაპირე აი, დღესაც... და უცებ
გაჩუმდა, თითქო გულის სარკმელი მიიხურაო. ექიმი კი მარწუხით
ეცა ამ სიტყვას:

- რა იყო დღეს?.. რას აპირებდი?.. რა მოხდა?

- არაფერი.

და ლოკოკინასავიო ჩაძვრა ღუმლის ნაჭუჭში.

-- მაინც, სიოონი. მაინც? - არ ეშვება ექიმი მერმე თვი
თონაც ჰშველის- მაშ მე გეტყვი.

სიდონიამ თითქო სოროდან გამოიხედა.

-- აბა, მითხარით.

- |დღეს დილით, როცა გამოიღვიძე, ისევ გადასწყვიტე თავის
მოკვლა, მაგრამ ვერ გაჰბედე.

- მართალია. - მორჩილი ხმით ამბობს სიდონია.

- საწამლავი რა უყავი?

- ფანჯრიდან გადავაგდე.

-- ძალიან კარგი გიქნია. მომწონს.

-- ვერა ვბედავ. ძალა არა მაქვს. - თითქმის სტირის ქალი

-- არც საჭიროა მეთქი. ეხლა მითხარი, რად აპირებდი დღეს
დილით თავის მოკვლას?

სიდონია ისევ ნაჭუჭში ჩაძვრა, თან აიშალა და აიმრიზა. ექიმი
კი კვალ-და-კვალ მისდევს, თითქოს ენაში ხელი ჩაავლო და თავის-
კენ ეწევაო:

-- მაშ არ მეთყვი? რად მიმაღავ, რა გაქვს დასამალი? - და

ხმა რომ ველარ ამოიღო. ისევ თვითონ მიეშველა: - მაშ ისევ მე
გეტყვი.

სიდონია სდუმს, ტუჩებს იკვნეტავს და ჭერს შესცქერის, თით-
ქოს ექიმის ჩანგალს გაურბისო.

დორაშვილი კი აღარ ასვენებს - ულმობელია, კერპია.

.--- მაშ მე გეტყვი. მიზეზი ის იყო, რომ... - და მკაფიოდ, ხაზ-

გასმით, დაუნდობლად ეუბნება, თითქო შანთით სდაღავსო- --
მიზეზი ის იყო, |რომ შვილი მოგიკვდა! ჯუანშერი მოგიკვდა! გაიგე?
გესმის? შვილი მოგიკვდა მეთქი!!

სიდონიას ესმის, მაგრამ არც ესმის. რა თქმა უნდა - გაიგო,
მაგრამ თითქო ვერც გაიგო ჯერ ექიმის თითო სიტყვაზე თითოჯერ
შეკრთა, დაიბნა, მაგრამ უმაღლესი განმტკიცდა. გაიღიმა და დღეს დი-
ლით გამოკვეთილი ფარი ეხლაც მოიხმარა:

- არა, ექიმო, არა. ჯუანშერი არ მომკვდარა!
- მაშ დღეს ვინ დამარხე? - ულმობელობს დორაშვილი.
- |ბატონო ფრიდონ, არ მეგონა, რომ... ასეთი მკაცრი ადამიანი
იქნებოდით.

- ეხლა, ამ ოთახში. ადამიანი კი არა ვარ. არამედ ექიმი, მხო-
ლოდ ექიმი.

- მერმე, განა ექიმს აგეთი მძაფრი სული უნდა ჰქონდეს?
- ქალო სიდონი, თავი დაანებე ჩემს სულს და საკუთარზე
იზრუნე. - შეურბილა ექიმმა. - მითხარი დღეს ვინ დამარხე
მეთქი?

- ვიღაცა.
- ვინ იყო ის ვიღაცა?
- სალომეს შვილი. არ იცნობთ სალომეს? წამომყეთ, გაგაც-
ნობთ.

ხელი წაავლო, მეორე ოთახში გაიყვანა და სარკეში ჩაახედა.
- აი, გაიცანით სალომე ედიშერის მეორე ცოლია და შვილიც
ამას მოუკვდა.

- ხუმრობას თავი დაანებე, სიდონი. შვილი მოგიკვდა მეთქი.
. - არა. ბატონო ფრიდონ, არა მეთქი!
- მაშ სად არის ეხლა შენი ვაჟი?
--- წელანაც გითხარით, სძინავს მეთქი!
--- მაჩვენე. წამო, მაჩვენე.
- აკი გითხარით, ღამეა, გაიღვიძებს მეთქი.
--- შორიდან მაინც დამანახე.
-- არ შეიძლება... არ შემიძლია მეთქი.
- აგრე იყოს. მაშ ხვალ დღისით მოვალ.
- მობრძანდით, მაგრამ...
- მაგრამ?

. - მაგრამ ისა, რომ... რომ დღისით ჯუანშერი იქ არის...-
წაღვერშია.

სიდონია უცბად გაჩუმდა, გაშტერდა, ერთ წერტილს ჩააცვიდა
და თვალები მიჰბლიტა - დილანდელივით, როცა ხელმეორედ
გააჩინა ჯუანშერი.

ექიმი წამოვარდა, ერთი ხელი მაჯაში წაავლო, მეორე კი თავზე
დაადო და გახედა.

ქალი სომნამბულობამ შეიპყრო: თავი ჩაჰქინდრა, ჩაფიქრდა, მეორე ქვეყანაში გადავიდა. მერმე ნეტარი ღიმილით გაიღიმა და ნაგლეჯ-ნაგლეჯად აბუტბუტდა, თითქო ქადაგად დაეცაო:

- ზამბახები... ყვავილები... ბალი... ტყე...

- სად? - ჩასჩურჩულებს ექიმი. - სად არის ეგ ბალი?

- წალვერში. - ხანგრძლივი დუმილისა და ყოყმანის შემდეგ ჩურჩულებს გულყრილი, და უმატებს: - ბაკურიანშიც.

- წალვერში ვინ არის?

--- ჯუანი... ჯუანშერი.

--- მარტო ჯუანშერი? კიდეც ვინ? - ფრთხილად ეკითხება დორაშვილი.

სიდონია პასუხს არ აძლევს და განაგრძობს მოგონებას:

--- ბაღში თამაშობს. ოდნავ სიცხე აქვს... ცხელა... მზემ არ დაჰკრას... კარგად მოუარე, გადიავ, თეთრ კურდღელსაც გაუფრთხილდი... იმის ნაჩუქარია...

- ვისი ნაჩუქარია?

- იმის... ძვირფასია ჩემთვისაც და... და ჯუანისთვისაც.

- ვისი ნაჩუქარია მეთქი, ვისი!

ცნობიერების გაღმა გასული სიდონია ვიღაცას თუ რაღაცას ებრძვის, ექიმი კი სცდილობს გაღმიდან ისევ გამოღმა დააბრუნოს:

- |სიდონი, ჯუანშერი მოკვდა! - აგონებს დედას.

მაგრამ დედა კერპობს: სდუმს და დუმილით რჩება ოცნების ქვეყანაში. დორაშვილი მაინც თავისას ჩასძახის:

- გაიგე, ქალო, შენი შვილი მოკვდა მეთქი... მოკვდა! მოკვდა!, დაუბრუნდი სინამდვილეს!.. დაუბრუნდი!.. დაუბრუნდი!..

მაგრამ სიდონია ისევ წალვერშია - თავის შვილთან, ჯუანშერთან:

- ჯუანი ოდნავ უქეიფოდ არის... გაუფრთხილდი, გადიავ...

მე მიგდივარ.

--- სად? - გულში უძვრება ექიმი. - სად მიდიხარ?

--- ბაკურიანში.

- ჯუანი რომ ავად არის?

- ექიმს დაუძახეთ . მეც მალე დავბრუნდები

- როდის?

სიდონია ყოყმანობს. მაინც უპასუხებს

-- |ხვალ დილით.

- დროზე დაბრუნდი? - სიდონია სდუმს და იღუმება .

სთქვი, როდის დაბრუნდი მეთქი?

გულშემოყრილი იბრძვის, ჰბორგავს, რაღაცას თუ ვიღაცას ეომება. ბოლოს. მაინც ლულლულებს:

- მესამე დღეს. არ გამომიშვა

- ვინ? ვინ?

ისევ ბორგვა, ბრძოლა და ფართხალი.

- სთქვი, ვინ არ გამოგიშვა მეთქი?.. ვინ იყო?.. რა ჰქვიან?..

გაზით ეწევა ყურალესილი ექიმი, მაგრამ მისი. გასაღები ველარ უდგება თითქმის გახსნილს გულის კლიტეს გულყრილი სიდონია ისევ ჯიუტად იკეტება დუმილში

ექიმი ისეო თავის ალაგზე ზის - სიდონიას პირდაპირ. გონ-მოსული დედაკაცი კი გაცვებით უმზერს მას, უღიმის და აბლეთილ თვალებს იფშვნეტავს. თან თავისთვის ბუტბუტიბ[

- თავი მტკივა... მეძინება.

- ღამე მშვიდობისა, ჩემო სადონი:

- ძილი ნებისა, ბატონო ფრიდონ! ნუ დამივიწყებთ. . რაკი გზა გამოიკვლიეთ, ხშირად მნახეთ.

- კეთილი, დაგხედავ ხოლმე ოღონდ მურაბები დამახვედრე და... - ღიმილით თითი დაუქნია - და გული გამიხსენი, ნუ მომატყუებ, თორემ... მე ვერაფერი და ვერავინ დამემალება

--- მართლა? ვითომ? - უკვე კეკლუცობს სიდონია.

--- გარწმუნებ, აგრეა, არც შენთვის ვარგა. თუ ვინდა დამშვიდდე და გაბედნიერდე, ამ ქვეყანას დაუბრუნდი და ყველაფერი დამიჯერე.

- ყველაფერი დაგიჯეროთ?! -- და შავი თვალები თავისებურად აათამაშა. - ყველაფერი?!

- დიად, ყველაფერი, ყველაფერი.

- სახიფათოა, ბატონო ექიმო, სახიფათოა, რადგან... რადგან მე ძალიან მომწონს ორმოციოდე წლის |მამაკაცი. თქვენისთანა შავგვრემანი, ხა-ხა-ხა! აკი, აკი გაგიხსენით გული, დანარჩენი მერმე აყოს.

- მაშ მოგწონვარ, სიდონი? |მართლა? ხო-|ხო-ხო! მაშ ავშენებულვარ, აბა. ბედნიერად და გამარჯვებით. მაგრამ კარგად დაიხ-

სომე: ამ ქვეყანას დაუბრუნდი, ღრუბლებში ცხოვრება ძალიან , სახიფათოა. ჩამოვარდები და დაიმსხვრევი. გარდა ამისა, თუ ერთ-ხელ კიდეც დამიძალე სიმართლე, წავალ და აღარ მოვალ. მშვიდობით, თეთრო დედაკაცო!

- ნახვამდის, შავო მამაკაცო!

. - მართლა, - მოტრიალდა კარებში დორაშვილი და სიდონიას თითქმის მკერდზე დაადო თითი: - ეს რა არის?

- ესა? - დაიბნა სიდონია. - ესაა?.. ეს არის კურდღელი ..

თეთრი კურდღელი.

- ვისია? ვინ მოგცა?

- ჩემია... ჩემი და ჯუანისა. უკრავს, ძალიან კარგად უკრავს.

ხომ არ გინდათ დავაკვრიეინო?

და მოსამართად სამიოდეჯერ გადაატრიალა.

- არა, არ მინდა. - ხელით შეაწყვეტინა მომართვა. - ვინ

აჩუქა მეთქი ჯუანშერს?.. არ მეუბნები? მიმაღავ? შენი საქმეა, შენ იცი. გირჩევ - ან გადააგდე ან დასწვი, ან დაამსხვრიე და მტკვარში გადაჰყარე. მშვიდობით იყავი! - რკინის ზოდებივით მოაყარა და კიბე ჩაირბინა.

კარი მიუკეტა, გამობრუნდა და, მართა რომ არ მიჰმეღებოდა, ოთახის შუაგულში გაიშოტებოდა.

თეთრი კურდღელი მაინც მიიხუტა და მთვრალივით გაჰყვა გულამომჯდარ დედას.

* *

. ედიშერი სტუდენტია. ღამით მსახურობს, შუადღემდის სძინავს-მერმე ლექციებს ამზადებს, ხოლო საღამოზე უნივერსიტეტში მიდის და იქიდან კლუბისკენ მიეჩქარება.

ეხლაც თავჩაქინდრული ზის და გაკვეთილს იზეპირებს, უფრო კი თავის უბედობას დასტირის. მართაც იქვე ტრიალებს და ჭურჭელს აჩხაკუნებს.

თეთრი სიდონია კი დაკარგულ ბატივით დაბორიალებს და უდარდელად ღიღინებს, თან კურდღელს დაათრევს.

ზოგჯერ ვაჟის ფოტო-სურათებს მიადგება, კედელზე რომ ჩამოჰკიდა ამას წინათ, და დიალოგს გაუბამს, თან ჯუანის ნაცვლად თვითონვე იძლევა პასუხს.

აი, ეხლაც კედელს მიეზღინა და მიესალმა:

- ჯუან, გამარჯობა, გენაცვალოს სიღო!

--. გაგიმარჯოს, |დედილო! - თვითონვე წრიპინეებს შვილის ხმით.

- როგორა ხარ, როგორ გეძინა, ჩემო ბაჭიავ? --- მზრუნველობით ეკიდება დედა.

- ძალიან კარგათ, შენა? - ეკითხება ჯუანიც.

-- მე? კარგად ვერა ვარ, ჩემო ბიჭიკო, აი, ყველანი მეუბნებიან - გავხდი და დაუშნოვდიო.

- ლათა, დედილო, ლათ გავხდი? - გრძნობით ჰკითხავს ჯუან-შერი.

იმიტომ. გენაცვალოს მაგ თვალეში დედიკო, - სჩივის სიდონია. - იმიტომ გავხდი, რომ ძილიც დამეკარგა და მადაც, ვედარაფერს ვჭამ.

. - ლათა, დედიკო, ლათა?

- იმიტომ, გენაცვალე მაგ კიწნებში, - მთრთოლვარე ხმით

.შესჩივის თავის თავს დედა. - იმიტომ, რომ არ მასვენებენ..-

მტანჯავენ... მაწამებენ. --- და დუმილის შემდეგ მისი საჩივარი

სდულს: - ვინ მტანჯავს? შენ, შენა... მეტი არავინ... მარტო შენ...
მხოლოდ შენ.

მინას ლოყით მიეკრო და გაინაბა. მერმე, მართას ჩუმი ქვითინი
რომ მოესმა, მობრუნდა და დედას მოეხვია:

- დედილო, რა გატირებს?.. რა ვქნა, რა დაგემართა?

შემდეგ თავჩაღუნულ ედიშერს დაადგა და კისერზე გამხდარი
მკლავები შემოარკალა:

- შენ რაღა მოგივიდა. ედიშერ?.. რად ასველებ მაგ წიგნს?..

აიხედე, თავი ასწიე... ნუ დააღბე ეგ წიგნი, თორემ მეორეს აღარ
გიყიდი... გესმის?.. გესმით?.. გაჩუმდით, გაჩუმდით მეთქი, თორემ
აგერ, ვიღაც მოვიდა. კარებს აკაკუნებენ. გაულე, დედილო.

. მართა ცრემლის წმენდით გავიდა.

-- შვილო კატუში! - მოისმა ტალანიდან, და სამი წლის ქალი-
შვილი შემოიყვანა. -

კატო ჯერ მამამ აიტაცა და ჩაიკრა. მერმე იატაკზე ჩამოსვა,
სიდონიასკენ მიაბრუნა და უთხრა:

.. --- წადი, გენაცვალე, წადი დედასთან.

დედა სავარძელში ზის და შვილს უბღვერის. კატო ყოყმანობს.
რითს პირში იტრიალებს, დედას გაოცებით შესცქერის და ეჭვია-
ნობს. აღარ იცის, როგორ დაუხვდება მშობელი - ისევ წინანდე-
ლივით დაუყვირებს და გამოაგდებს, თუ ადრინდელივით მოუა
ლერსებს, როგორც ეალერსებოდა მაშინ, წაღვერიდან დაბრუნე-
ბამდე.

მერმე გაჰბედა, გაუცინა და ხელგამლილი გაიქცა, თან მიაძახა:

- დედილო:

დედილომ პირზე ზიზღი აიკრა, ბავშვი მანძილზე შეაყენა.

წამოხტა და მიაძახა:

- რად მოხვედი?! რად მოიყვანეთ?!. წადი, მომშორდი!-

წაიყვანეთ!. თვალით აღარ დამანახოთ! - და კარები გაიჯახუნა.

აქეთ ოთახში პაწაწა კატო გულამოსკვნით სლუკუნებს, მოზრ-

დილები კი უხმოდ იცრემლებიან, ხოლო კედლის იქით სიდონია
ჰბორგავს.

- ეს გადარჩა... ქალი გადამირჩა, ვაჟი კი... ჩემი ბიჭი კი...

ბიჭიკო... ჯუანი... ჯააა... ჯუანშერი...

და გულით, ან აზრითაც ვერა ჰბედავს სათქმელი დაამთავროს ----

„ჯუანი კი მოკვდაო“.

მაგრამ სიდონიას მაგივრად სხვა ვიღაც თუ რაღაც ბნელ
ქვესკნელში ჰკაწრავს დედას:

- მოკვდა!.. მოკვდა!.. მოკვდა!!!

და ეს სიტყვა დამდნარ ლითონივით მწვავე და მძიმე, იმავე
ლითონის წვეთებივით წკაპუნობს დედის ტვინსა და გულში, დნება

მარღვებში, უდუღებს სისხლს და ალივით ედება მთელ სხეულს ---
თავიდან ხელების თითებამდის და ყელიდან ფეხის ქუსლებამდე,

- ჯუანშერი მოკვდა!.. მოკვდას. მოკვდა!!

ეს ქვეყანა მეტის-მეტად ცხადია, ნამდვილია, ხოლო სინამდვი-
ლე მეტად უხეშია, ფოლადივით მტკიცე, ქვასავით უდრევი,
დორაშვილივით მკაცრი და "იმ დღესავით საზარელი. აქ, ამ
ქვეყნად, ამ მიწაზე ჯუანშერი მკვდარია, - ჯუანი მოკვდა, ორი
თვის წინად მოკვდა! - იქ კი, გაღმეულში. ჯუანშერი ისევ ცოცხა-
ლია, და იქ ყოფნაც საამურია.

ამჟამად იქ, ნოემბრის დამლევს, ისევ ზაფხულია. ისევ აგვის-
ტოს დამლევია. შუადღე მოდის. მზე დნება და წალვერსაც დამდნარ
ოქროში აბანავებს, ჯუანი ბაღში თამაშობს, ზამბახებს ჰრწყავს-
მერმე თეთრ კურდღელს ჰმართავს, - აი, ამ კურდღელს, დედას რომ
ეხლაც მკერდში აქვს ჩახუტული.

რა საამურია იმ დროინდელი წალვერი! თუმცა - აღარ არსე-
აბობს "იმ დროინდელი".

დრო მოკვდა, გაიყინა.

სიდონია ეხლაც წარსულშია, ან წარსულია სიდონიას სულში ---
ეს ხომ სულ ერთია! ეხლაც ოცი აგვისტოა და ამ დღეში ---
სიდონიას სულსა და გულშიც -- ხამივე დრო შეიკრა და შედუღდა,
წარსული, აწმყო და მყობადიც.

*** 100 ***

დრო მოკვდა, გაიყინა, შესდგა!

და თვითონ სიდონიაც იმ გაყინულ დროში გაიყვანა. მხოლოდ
იმ დროში - აგვისტოს მისალევში - წალვერსა და ბაკურიანში
ტრიალებს, რადგან ის დროც და ალაგებიც ამ დედაკაცს დასტრი-
ალებენ.

და თავის საწოლზე გაშოტილ სიდონიას კვლავ იმ ღამის
ამბავი ელანდება:

- რაკი აგრე დაიჟინე, - ჰბოდავს თეთრი დედაკაცი, -
წამოვყვები... მაგრამ პირობა არ დაივიწყო: ხვალ დილით ისევ
უნდა დავბრუნდეთ... არ მომატყუო, თორემ... ჯუანი ავად არის...

ჩასხდნენ და წავიდნენ, გრილი ღამე იყო.

- ცივა... გამათბე. - უთხრა მაშინ სიდონიამ და ეხლაც
ბუტბუტებს: - ცივა... გამათბე...

და როგორც მაშინ, ეხლაც იბუზება, თბება ვიღაცას ეხვევა,
ჰკოცნის და ჰბოდავს:

- შე გიჟო... გაგიჟდი და მეც გამაგიჟე... არ დამახრჩო. -
და თვითონაც მკლავებით ახრჩობს ვიღაცას. - არ დაგვინახონ...
უუჰ, როგორ ქანაობს ეს მატარებელი!

და სიდონიაც ქანაობს საწოლზე, როგორც ბავშვი აკვანში.

მერმე იღიმება და ამბობს:

- მადლობა ღმერთსა, ძლივს ამოვედით!.. გათენდა კიდეც...

მართლა გათენდა, როცა ბაკურიანში ავიდნენ.

- უუჰ, რამდენი ნისლია! -- უკვირს სიდონიას ეხლაც. - მზეს შეჰხედე, მზეს!.. როგორ ამოდის!.. როგორა ჰკრეფავს ნისლსა!.. ერთი გაიხედე, რა მაღალი მთებია!.. დაბურული ტყე... ხშირი ბალახი... არა, არა, ჯერ ნუ შევალთ. ტყეში ნამია... ფეხი დაგვისველდება... გავცივდებით...

სანამ სიდონია და თანამგზავრი დილის ჩაის სვამდნენ, მზემ ის ნისლი აჰკრიფა, ღრუბლად აქცია და ცხრა წყაროს მთებს ბამბის დოღბანთივით მოახვია. ნამიც მალე ალოკა და ქალაქელი მოაგარაკენი ფიცრულეებიდან გამორეკა - ზოგი წყალზე, ზოგი ტყეში, ზოგიც ბაზარზე.

გამოვიდნენ, ქალა გაიარეს და კობტა გორას შეუდგნენ.

- უუჰ, რამდენი ყვავილია! -- უკვირს სიდონიას საწოლზე-დაც. - მერმე რამდენნაირი! ზამბახები... შროშანები... ამას რა ჰქვიან - შქერი? რა ლამაზია! ამას - დეკა? ყოჩად, ბარძიმ! - და ეს სახელი პირველად ახსენა.

რა იცოდა სიდონიამ, რომ ყურაცქვეტილი ედიშერი ამ დროს თავთ ედგა და ცოლის ყოველ სიტყვაზე თოკივით იკვანძებოდა!

*** 101 ***

და ეს სახელი რომ გაიგო, შეკრთა და გახევდა, სიდონია კი ისევ ბარძიმს მისდევს. ეხლა ალბათ ბოტანიკურ ბაღში არიან.

---- მაშ ეს მცენარე ჯუჯა ტირიფია? ლათინურად რა ჰქვიან? სალიქს რეტიულატა?... ხა-ხა!.. გცოდნია ბოტანიკა. ტყუილად კი არ ბერდები უნივერსიტეტში... ეს რაღა არის, აი ეს, ლურჯი ყვავილი რომ აქვს? ათისთავა? ხა-ხა! მაშ ათისთავაც აქვე იქნება სადმე... ნელა, ბიძინა, ნუ ცუდლუტობ! მე|ტკინა... აბა, თუ მართლა იცი რამე, ამ ყვავილის სახელიც მითხარი. რაო, ქართული სახელი არ იცი? მაშ ლათინური სთქვი... სოლდანელლა ალპინა, - რა ხმოვანი სახელი ჰქონია!.. აი, ქრისტეს ბეჭედი. აი, მთის ია... ესეც მთის ფიჭვი. ამათი სახელი |ხომ მეც ვიცი... მეც მისწავლია ბოტანიკა... |უუჰ, რა დაბურულ ტყეში შევედით!

დიდხანს იარეს.

- დავიღალე... ხელი მომეცი... გენაცვალეთ, რამდენი მარწყ-მია... აგერ, ჟოლიც. აბა, მიშველე, დავუკრიფოთ ჯუანშერს...

დიდხანს ჰკრიფეს. მერმე, როცა დაიღალნენ, მაღალ ბალახებში მიწვნენ.

- ბიძინა, ჩემო ბიძი... მიყვარხარ... უუჰ, რა ცხელი და რბილი ტუჩები გაქვს! - და თვითონაც გაგიჟებით ე|ხვევა და ჰკოცნის ბიძინას, თან ლულლულებს: -- ნუ გადაირიე... რას შვრები, ბიძი!.. ნუ, გენაცვა, ნუ!.. არ მინდა... მე არ მინდა... თავი დამანებე მეთქი! - ეხლაც ხელები განზე გადაყარა და უნძრევლად, უპასუხოდ მიიბნა, თან მორჩილი ხმით უსაყვედურებდა: - გეუბნები, არ მინდა მეთქი... მაგრამ, რაკი აგრე დაგიჟინია... ფუჰ, რა

სამაგლობაა!.. მომშორდი, დამეკარგე!.. თვალით აღარ დამენახო, ნურც შენ შემომხედავ... ფუჰ, ფუჰ!

პირსახეზე ზიზღი აისახა და თავი კედლისკენ მიიბრუნა.

სულგანაბული, თავჩაღუნდლი და ბრაზისგან აკანკალებული ქმარი ლა?ის ყელში წასწვდეს ცოლს. აღარც თვითონ არის ამ ქვეყნისა. თვითონაც მოღალატე ცოლს გაჰყვა და გონებით ბაკურ-რიანის ტყეში გადასახლდა.

სიდონია ქმარს ვერა ჰხედავს, ედიშერი კი - ფრიდონ დორა-შვილს, რომელიც კარგა ხანია მოღუშული სდგას იმის უკან და გონწასული ყოველ სიტყვას ედიშერივით იჭერს.

ისედაც დაიგვიანა ექიმმა. აქამდისაც უნდა დაეველო ქმრისთვის ხელი და გაეყვანა. ექიმისა და სნეულის შორის მესამე არავინ უნდა ჩადგეს - თუნდაც ქმარი.

მხარზე ხელი დაავლო, მოაბრუნა. თითით დუმილი უბრძანა და თვალით კარებისკენ ანიშნა.

*** 102 ***

მოდრეკიდი და შეჭარხლებლი ქმარი ფეხაკრეფით გავიდა.

ეხლა სიდონიას ედიშერის ნაცვლად ექიმი უზის თავთან. ცალი ხელით სიდოს მაჯა აქვს ჩაჭერილი, მეორე ხელი კი იმის თავზე აქვს დაბჯენილი.

გულყრილი გაბუტულია. მერმე ნელნელა იშლის პირსახეს და შერიგების კილოთი სტუქსავს ბიძინას:

- სამაგელო!.. დამეკარგე, ხმას ნულარ გამცემ მეთქი... არ-შენი ნახვა მინდა, არც ხელი... ტყუილად მკოცნი, არ შეგირიგდები.

მაგრამ ურიგდება. რამდენჯერმე ცივად ჰკოცნის ჰაერს და ილიმება.

- სამაგელო... დინჯი ვინმე მეგონე. შენ კი ქარაქუცა ჰყოფილხარ. ხა-ხა-ხა! ქარაქუცა! ქარაფშუტა! ჩიტირეკიავ! აბა, თუ ბიჭი ხარ, დამეწიე.

სიდონია მირბის. ხელებსა და ფეხებს იქნევს. ილლება, ჰხვნიშის და ძლივს-ღა სუნთქავს. მერმე აჩქარდა და ბიძინაც ააჩქარა:

- წავიდეთ... დავბრუნდეთ, თორემ ჩემი ბიჭიკო. ჯუანშერი ავად არის... ვინ იცის, რა დაემართოს.

დიდხანს სდუმს. მერმე გრძნობს, რომ მოურიდებლად მისსა და ბიძინას ბაასში ვიღაც მესამე ერევა:

- რატომ არ მოდიხარ? - ფრთხილად ეკითხება დორაშვილი. - დაიგვიანებ.

- ბიძინა არ მიშვებს. - თავს იმართლებს სიდონია. - ამ-ბოზს, ჯერ თორმეტიც არ არისო... მატყუებს|.

- ეხლა სადა ხარ?

- ბაკურიანში... კოხტა გორაზე ავდივართ... ბიძინა მიმტკიცებს, ვითომ ისტორიული ალაგი აყოს... აქ მოხდა შეთქმულთა

კრება... აჯანყებისათვის ემზადებიან - მონღოლთა წინააღმდეგ...
აქ მოიყარეს თავი შოთა რუსთაველმა... ამირ-სპასალარმა შანშემ...
ავაგ ათაბაგმა... სამეფო კარის ვაზირმა ვარამ გაგელმა... მეც ვიცი
ეგ ამბავი, ბიძანა. . მისწავლია... მამამაც მიაგებო... მერმე ყველანი
დააპატიმრეს, ანისში წაიყვანეს... აწამეს... ტიტვლები მზეში დას-
ხეს, |ტანზე თაფლი წაუსვეს .. უუჰ. რა საშინელი წამებაა!.. მაინც
ვერ გამოტეხეს.

- მერმე? მერმე?

- მერმე მათი მეგობარი, თანაშემთქმული ცოტნე დადიანი მო-
მიდა... თვითონაც გაიხადა... თაფლი წაისვა... გვერდით მიუჯდა...
ჰკითხეს... უთხრა: მეც ამათში ვერიე და ამათი ჭირიც უნდა გა-
ვიზიარო... გაუკვირდათ |მონღოლებს ქართველთა რაინდობა და
ყველანი გაანთავისუფლეს.

*** 103 ***

- მალე დაბრუნდები? - ჰსურს დორაშილს თავის გზაზ-
გადმოიყვანოს სიდონია.

- ჯერ მივდივართ... საცაა ავალო ზოგნი თურმე ამბობენ, ეს
ამბავი მეორე კობტა გორაზე მოხდაო... სალღაც იქით ყოფილა -
მესხეთისა და ჯავახეთის საზღვარზე.

- იგვიანებ, სიდონი. აჩქარდი, მატარებელი მიდის.

ექიმის ფანდი სჭრის. სიდონია ჩქარობს. ეტყობა, მორბის
ხშირად სუნთქავს, ხუნეშის, შუბლზე ოფლი მოსდის.

- ჩქარა. ჩქარა!.. დავიგვიანეთ... უუჰ. როგორა ცხელა

- მაინც დაიგვიანე, არა? - აჩქარებს ექიმი.

- დავიგვიანე!.. დავიგვიანე - თათქო სტირის სიდონია. თან
ბიძინას უსაყვედურებს: - შენი ბრალია, შენი!.. ვაი მე, ჩემო
ბიჭიკო! ავალ დილამდის ვეღარ ჩამოვალ.

- ბიძინამ დროში ხომ არ მოგატყუა? განგებ ხომ არ დაგა-
გვიანა? - ეკითხება იდუმალი ხმა სიდონიას.

- რა თქმა უნდა, მომატყუა... განგებ დამაგვიანა...

- მაშ შენი დაგვიანება ბიძინას ბრალი ყოფილა.

- შენი ბრალია, ბიძი. შენი...

- მაშ ჯუანის სიკვდილიც ბიძინას უნდა დაეკისროს.

შვილის გახსებებაზე ს-დონია სიამით ილიმება და ჯუანშერ-
მკერდზე იხუტებს, თან არწევს და ბუტბუტებს:

- ჩემი ჯუან... ჯან... ჯანშერ რა თბილი ხარ!.. რა თბილი ხარ-
ჩემო ბიჭო... ჩემო ბიჭიკო...

- შენი ბიჭი მოკვდა. სიდონი! - მტკიცე ხმით ჩასჩურჩულებს
ექიმი.

|მაგრამ დედას არა სჯკრა ან ექიმისა აღარ ისმის.

- ჩემი ბიჭი... ბიჭუნი... ბიჭიკო .. - და უჩინარ შვილს ვნე-
ბით ჰკოცნის და ტანზე ხელებს უცაცუნვებს.

- შენი ბიჭი მოკვდა მეთქი, ქალო! - ჟინიანობს დორაშვილი.---

გაიგე, სიდონი, შეიგნე- შე|ნი ვაჟი, შენი ჯუანშერი მოკიდა! მოკვდა! მოკვდა!!

ექიმის სიტყვები სიდონიას აღარ სწვდება. მისი ხერხი ველარა სჭრის. დედის ვნება სჭარბობს დორაშვილის ნებისყოფას. პროფესორმა უიმედოდ ჩაიქნია ხელი და სკამს მიეყუდა.

ხანი გადის. მიზნედილი სიდონია უცებ ახელს თვალებს, გაცებით ათვალიერებს ექიმს და ასადგომად იწვეს.

- ჯუანი, ჩემი ჯუანი. - ბუტბუტებს და შვილს ლოგინზე და ლოგინში ეძებს. - აქ იყო, ეხლა აქა მყავდა.

- სიდონი! - თითქმის მრისხანედ ესვრის დორაშვილი.

*** 104 ***

- აი, აქ იყო... ეხლა ხელში მყავდა. - და თითები ააცმაცუნა, - აქა მყავდა... მისი სითბო თითებზე შემრჩა.

- სიდონი, გონს მოდი!

დედამ ექიმი თითქო ეხლა დაინახაო:

- ბატონო ფრიდონ. რა ამბავია... რა მოხდა? რა დამემართა?

-- არაფერი, სიდო. ძილის დროს შემოგასწარი. ამ ოთახში მოგიცდი.

მეორე ოთახში ედიშერი დადის - თითქო გალიაში გაუწვრთნელი ლომი შეაგდესო.

- ედიშერ! - ეუბნება დორაშვილი და მხარზე ხელს ადებს. - ყური მიგდე, ედიშერ. ის, სიდონია, დედაკაცია, სუსტი, უღონოა, ამიტომ ვერ გაუძლო დარდს და ოცნების ქვეყანაში გადასახლდა. მე და შენ კი ვაჟკაცები ვართ. ამიტომ: არ შეგვშვენის გულის აფორიაქება. სჯობდა ყური არ დაგეგდო. და არაფერი გაგეგო. მაგრამ, რაკი გაიგე, განაგონი გულში უნდა ჩაიმარხო და დაივიწყო.

- სწორედ იმიტომ, რომ ვაჟკაცი ვარ. განაგონის დავიწყება არ შემძლიან.

- რას აპირებ, მითხარი.

- ეგ მე ვიცი.

- აგრე იყოს. მაგრამ ერთი რამე მაინც გამიგონე: სიდონიას არაფერი გააგებინო, არც აგრძნობინო, თორემ ..

- მაგის პირობას გაძლევ.

ედიშერი ქუდს იხურავს და გადის.

* *

- ბატონო ფრიდონ! - გამოდის თავის ოთახიდან მოლიმარე თეთრი დედაკაცი და თეთრი კურდღელიც თან მოაქვს. მიაფრიდონ, გამარჯვება!

- გაგიმარჯოს. - ცივად ბურტყუნებს დორაშვილი. უნდილად

ამლევს ხელს და ისევ ბოლთას განაგრძობს.

- რა დაგემართათ, ძია ფრიდონ, ვინ გაგაჯავრათ?
- შენ.
- მე? მართლა? ხა-ხა-ხა! რით, როგორ. ძია ფრადონ?
- შენც კარგად იცი.
- ღმერთმანი, არ ვიცი. მითხარით. გამაგებინეო

10

*** 105 ***

- ასჯერ გითხარი.
- ასჯერ? არაფერიც არ მახსოვს. გამაგებინეთ, თუ ბრალი მიმიძღვის, ბოდიშს მოვიხდი.
- ბოდიში არა კმარა.
- მაშ რა გნებავთ?
- ძალიან კარგად იცი. სამი თვეა მატარებ ტყუილ-უბრალოდ. - გაბუტულის კალოთი ბურტყუნებს ექიმი.
- ტყუილ-უბრალოდ? - კეკლუცობს სიდონია და დიდრონ თვალეებს თავისებურად ათამაშებს. - ხა-ხა-ხა! ვინ იცის, ტყუილ-უბრალოდ თუ... ვინცა ჩქარობს, აგებს, ჩემი გულის მოსაგებად სამი თვე არა კმარა.
- შენი თავი აიგდე მასხარად. მე კი უკვე ორმოცისა შევსრულდი, საარშიყოდ ვეღარ ვიცლი.
- ორმოცისა? მამაკაიასთვის საუცხოოო დროა. - აგდებინებს ხელიდან ამ მახვილსაც. - აკი გითხარით, ჩემს გულს მხოლოდ ორმოცი წლას მამაკაცი გაიტაცებს|ს მეთქი, ხა-ხა-ხა!
- - არშიყობისთვის არ მოვსულვარ, სიდონი.
- მე ვარშიყობ?! ღმერთმა დამიფაროს!
- დააყენე ეგ თვალეები, ნუ ათამაშებ!
- თვალეები დავაყენო? ინებეთ, აი, დავაყენე.
- და ისე დამშვიდდნენ, რომ უარესად აამეტყველა. ვლვით სავსე შავი თვალეები თითქო დამშვიდდნენ, მიიბლიტნენ, სამაგიეროდ გრძელ წამწამებში დინჯი ღელვით იზმორებიან თითქო ღამით შავ ლერწმიანში ორი ნელი ტალღა ირწევანო.
- ხა-ხა-ხა! -- გადიკისკისა მხიარულად. - რა ვქნა, ძია ფრიდონ, რა ჩემი ბრალია, თვალეები არ მემორჩილება!
- შენ მრავალი რამ არ გემორჩილება, სიდონი.
- მაგალითად?
- მაგალითალ| - აბა, ეგ კურდღელი დასდე მაგიდაზე.
- აჰა, ინებ:. - და დასდო.
- ეხლა მითხარი. ხელახლად რად :მიიდე ხელი მკერდზე? სიდონია დაიბნა. მარცხენა ხელი მართლა მკერდზე ელო.
- ჩამოიდე.
- ჩამოიღო. მაგრამ უმალვე ისევ მკერდზე მიიღო.
- ჩამოიდე მეთქი!

- რა ვენა, რა მემართება? - უკვირს თვითონ სიდონიასაც.
ზელა ისევ ჩამიასწია, მაგრა? უნებურად ხელახლა მკერდზე
აუვარდა.

*** 106 ***

- ძია ფრიდონ, ეს რა ამბავია? - შეეშინდა. -- ხელი არ
მემორჩილება. გამაგებინეთ, რა მემართება?
- ეხლავე გეტყვი, ჯერ დავაბათ. მომაწოდე ეგ პირსახოცი-
სიდოს წელზე შემოაკრა და მისი ხელიც შიგ ჩააყოლა.
- ეხლა ყური დამიგდე, სიდონი.
- არ შემიძლიან, არ შემიძლიან! - ხელი ამოიღო და ისევ-
მკერდზე მიიხუტა. - ისევ ასე იყოს... ეხლა მითხარით.
- გეტყვი, შენი ჯუანი რომ ავად იყო, შენ გვერდით უწექი
მისი თავი დილამდე მკლავზე გედო, მართალია თუ არა?
--- მართალია, ძია ფრიდონ.
- იქიდან გამოგყვა, ამიტომ ან ეს კურდღელი უდა გქონდეს
ჩახუტებული, ან ხელი.
- აგრეა... მართალია. - ბუტბუტებს სიდონია და კურდღელ--
ისევ მკერდზე იკრავს.
- ხომ გახსოვს ჯუანის ავადმყოფობა, სიდონი? - და გვერ-
დით მიუჯდა.
- მახსოვს... წალვერში ოდნავ ავად იყო - ოხრავს პირშეცვ-
ლილი დედა.
- ჯერ წალვერში, მერმე აქ, ქალაქში აგერ, იმ ოთახში იწვა.
გახსოვს თუ არა ის ღამე. როცა შეწუხებული ვაჟი მკლავზე
გესვენა?
- არა, არ მახსოვს. - ჩურჩულებს და პირსახეს ექიმს
არიდებს.
- მართლა, სიდონი, დღეს რამდენია ამ თვისა?
---. დღეს? - კედლის კალენდარს შესცქერის და იმასაც
თვალს არიდებს. - არ ვიცი. მგონი ცხრამეტი, ან ოც-და-ერთი
- კალენდარი რას ამბობს?
- ღმერთმანი, არ ვიცი.
- კალენდარი თვალწინ გიკიდია და არ იცი? მაშ მე ვეტყვი-
დღეს ოცი |ნოემბერია. სამი თვის თავია... რას გაჩუმებულხარ,
ქალო! დიდი ხანია შეგატყე, რომ ოცი რიცხვისა ცეცხლივით
გეშინიან, რადგან ჯუანშერი ოც სექტემბერს მოკვდა. გაიხსენე,
მოიგონე.
|სიდონიამ გაიღიმა და მხრები შეიშმუშნა
--- აქეთ მოიხედე, სიდონი. - და ერთი ხელით თავი მოუბრუ-
ნა, მეორე კი მაჯაში წაავლო, - ერთხელ კიდევ გეკითხები. სად
არის მეთქი შენი ჯუანი?
- ჩემი ჯუანი? აქ არის, სადღაც აქ არის, - აცმუტდა და
ხელის თითებიც ააცმაცუნა. - წელან ხელში მყავდა... აი, ეხლაც

ვგრძნობ იმის სითბოს... მესმის მისი სუნთქვაც.. აქ არის სადმე...
აქ უნდა იყოს.

- სიდონი, გაათავე! - და მძლავრად შეანჯღრია. - გონს
მოდი, ყური მიგდე. ჯუანი გელანდება, რადგან წელან სიზმარში
ნახე.

- სიზმარში? მხოლოდ სიზმარში? ვაი მე!

- დიაღ, სიზმარში, მხოლოდ სიზმარში. აქეთ მობრუნდი. ქალო-
თვალს ნუ მარიდებ. - პირისპირ დაისვა და თვალი აღარ მოაშორა.

- სიდონი, დროა გაათავო სახიფათო თამაში. შვილი მოგიკვდა!
ჯუანი ხუნაგმა წაგართვა! - ლურსმებივით ურჭობს თავში. -
გაიხსენე, მოიგონე! დაიცა, სიტყვას ნუ მაწყვეტინებ. აგერ, იმ
ოთახში იდგა თეთრი კუბო. შიგ შენი ჯუანი იწვა. შენც იქ იყავი,
სათამაშოები შეუტანე. აი, ეს კურდღელიც ზედ დაადე. მერმე
გაასვენეთ და დამარხეთ. ცხადია, ჯუანი მოკვდა! გამოტყდი, სთქვი
ჯუანშერი მოკვდა თქო!

სიდონია წამებულის ღიმილით იღიმება და მხრებს იშმუშნის:

- ვთქვათ, მოკვდა. მერმე რაო?

- მაშ შეიგენი თუ არა შვილი|ს სიკვდილი?

- ძია ფრიდონ, ეგ ამბავი ჩემ შეგნებაში ვერ შედის, ეგ ცა-
რიელა სიტყვებია. შიგ არაფერი ჰყრია.

- თავს ნუ იტყუებ, სიდონი, ეს სიტყვები - "შენი შვილი
მოკვდაა - ცარიელი არ არის. ტყვიასავით მძიმეა, ცეცხლივით
მწვავეა, სამაგიეროდ რეალურია, ნამდვილია. დამიჯერე, ქალო
სიდონი, ყოველივე რეალურიც, ამ ქვეყნიურიც მძიმეა და მწვავე,
როგორც შენი შვილის სიკვდილი, ამიტომ გაურბიხარ მას, ამიტომ
ემალეები და გგონია, ვითომ მართლა გაექეცი და დაიძალე. მარ-
თალს ვამბობ თუ არა, სიდონი?

- მართალია. --- ყოყმანის შემდეგ სევდიანად უდასტურებს
სიდონია. - სინამდვილე მწვავეა, მძიმეა... ოოჰ, რა მძიმეა. ძია
ფრიდონ!

- მართალია, მაგრამ ამ ქვეყნიდან გაქცევა და სიზმარეთში
ცხოვრება ასჯერ უფრო უარესია. დღეს თუ ხვალ ეს ქვეყანა
თვითონ დაგეწევა - ვერსად წახვალ! - და თვითონვე გაგაღვი-
ძებს. მაგრამ ისე უხეშათ, ისე მკაცრად შეგანჯღრევს, რომ სამუ-
დამოდ დაგამტვრევს, დაგამტვრევს, გაგაგიჟებს.

თვალმილეული სიდონია ამ სიტყვამ შეაკრთო და შეაჟრჟოლა.
დორაშვილი აღარ ინდობს, არ ერიდება და ყურებში ჩასძახის:

- ამიტომ სკობია, რომ შენვე დაუბრუნდე სინამდვილეს, რე-
ალურს, დაყრუებულთა, ბრმათა და განდეგილთათვის იგი გარ-

დუვალა, მოუტეხავი, მძლეთა-მძლე და შეუნდობარი, ხოლო მორჩილთა და თვალხილულთათვის იგი ლმობიერია, მისანდობარი და ერთგული. შენ გაექეცი მას, სიდონი.

მიზნედილმა დედაკაცმა ღრმად ამოიოხრა.

--- განგებ დაიყრუე ყური, განზრახ დაიბრმავე თვალი და უცნაურ ქვეყანაში გადავარდი. მიზეზს ისევ მე გეტყვი: შენ შვილი მოგიკვდა - ერთად-ერთი ვაჟი, პირმშო ჯუანი. ნუ შეშინდები, პირდაპირ გეტყვი. მე შენსავით მხდალი არა ვარ: ჯუანის სიკვდილი შენი ბრალია.

- ვაი მე! - ამოხეთქა შიშისა და თრთოლვის შადრვვანივით სიდოს გულიდან. - ვაი მე! ძია ფრიდონ!.. ბატონო ფრიდონ! რა სასტიკი, რა უღმობელი ადამიანი ყოფილხართ!

- არა. სიდონი, არა! პირიქით, პირიქით! მეტად გულკეთილი, ოათქმის გულჩვილი ადამიანი ვარ. შენისთანა უბედურს რომ ვხედავ, თითქმის ცრემლი მომდის. მაგრამ ჩემი მოვალეობა მიკარნახებს ზოგჯერ გული გავიმკაცრო, გავიმძაფრო. აი, ეხლაც ასე ვიქცევი გეუბნები: შენ რომ პირნათლად შეგესრულებინა დედის ვალი, შეიძლება ჯუანშერი ეხლაც ცოცხალი გყოლოდა.

-- ვაი მე. უბედურს, ვაი მე! - ჰკვნესის დედა.

- ნუ შეშინდი, გამაგრდი! სიმართლეს მონელემა უნდა, შენ კი მხდალივით გაექეცი მას. პირველად შენვე უმაღ შეიგენი შენი ბრალი და ასე მოისაზრე: ან უნდა თავი მოვიკლა, ან კადევ... ან ჯუანშერი არ მომკვდარაო. თავის მოკვლა ვერ გაჰხედე. ეს შენვე მითხარი. მართალს ვამბობ თუ არა?

- ვერ გავხედე. ---. ოხრავს სიდონია.

- მაღლობა ღმერთს, |რომ ვერ გაჰხედე. ეგ სულმდაბალთა ბედია. მაგრამ შენ უარეს გზას დაადექი. შენი თავა დააჯერე და სხვებსაც აჯერებ - შვილი არ მომკვდომიაო. ის კი აღარ იფიქრე, რომ შენი თავი მთელ ქვეყანას მასხარად ააგდებინე.

- მასხარად?! - ჰგმინავს სიდონია.

- დიად, დიად! ყველა დაგცინის, მასხარად გიგდებს.

- ვაი ჩემი ბრალი! - სჩივის შელახულ თავმოყვარეობას ქადა.

- გარდა ამისა, სიდონი, შენისთანა დანაშაული ას მილიონ დედას ჩაუდენია.

- მართალია, მეც გამიგონია. - ეჭიდება სანუგეშოს ბრალდებული.

- მაგრამ არც თავი მოუკლავს ვინმეს. არც შენსავით .ახირებულა.

*** 109 ***

- მაშ... - ეძებს ახალ სანუგეშოს დამნაშავე დედა.

- ეხლავე გეტყვი, შენ დაგავიწყდა. სიდონი, რომ ორი გზის. გარდა არსებობს მესამე გზაც.

- რომელი? - თითქო ძილში ბუტბუტებს დედაკაცი.
 - ნამდვილში ეს მესამე გზა ერთად-ერთი გზა არის, და ამ გზით მიდიან დედები, უკლებლივ ყველანი. გააგონე და დაიხსომე: დედას რომ შვილი მოუკვდება, დამარხავს, იტირებს, იგლოვებს და შემდეგ ისევ თავის გზით წავა. მეკითხები, რომელი გზითო? ამასაც გეტყვი: ამ ქვეყნად პირმოს სიყვარულის გარდა არსებობს მოვალეობაც
 - რის ვის წინაშე?- ძლივს-ღა ესმის ექიმს.
 - მოვალეობა წინაშე ქმრისა, მშობლებისა. დანარჩენ შვილებისა. სა?:რაბლოსი და მომავალ თაობისა, გაიგე?.. გესმის?
 - მესმის... გავიგე.
 - ეხლა სთქვი, გწამს, თუ არა ეს მოვალეობა?
 სიღონია სდუმს.
 რ, რკნ-რ აა
 - ჰგრძნობ თუ არა, სიღონი, ამ მოვალეობას?
 სიღონიამ თავი დაჰხარა. ერთ წერტილს ჩააცივდა და წაილულ-ლულა.
 - ვგრძნობ... წინაშე დჩემი ჯუანშერისა - და ისევ ოცნების მდინარეს მისცა თავი: - ჩემი ჯუანი... ბიჭი... ბიჭიკო... ბალი... ზამბახებს... თეთრი კურდღელი... ცხელა, ძალიან ცხელა.. მზემ არ დაჰკრას... თეთრი ყვავილები... თეთრი ზამბახები...

* *

დორაშვილს ისევ სიღონიას მაჯა უჭირავს, ხოლო მეორე ხელი თავზე აქვს დაღებული და ცდილობს გაღმა გასულს ხმა მისცეს:
 - ყური მიგდე, სიღონი!
 - თეთრი ზამბახები... თეთრი კურდღელი...
 - ყური მიგდე მეთქი, სიღონი! გაიგე, დაიჯერე, შენი ჯუანშერი მოკვდა! მოკვდა!!
 სიღონია ყურს იყრუებს, პროფესორი კი დაჟინებით აბავს ერთმანერთს შეცნობისა და ქვეშეცნობის ქვეყნებს და ჰლამობს გაღმელი ისევ გამოღმა გამოიყვანოს:
 - შენი შვილი მოკვდა მეთქი!! ეს შენც იცი, ძალიან კარგად იცი: --- უტკეპნის გონებას ექიმი. - ბრალი რომ შენც გედება,

*** 110 ***

ესეც იცი! კარგად იცი!! მაგრამ -- ინუგეშე თავი - მარტო შენ არა ხარ დამნაშავე. შენ ბიძინამ წაგიყვანა ბაკურიანში.
 - ბიძინამ... ბიძამ... დავბრუნდეთ, ბიძი, თორემ ჯუანი ავად არის...
 - ბიძინამ მოგატყუა, განგებ დაგაგვიანა! გაიგე? ბიძინამ დაგაგვიანა მეთქი! მაშ, ბრალი ბიძინასაც ედება!

- ბიძინას ბრალია, ბიძინასი, --- უხარიან სიდონიას.
 - უფრო იმისია, იმისი!.. გაგაბრიყვა! წაგიყვანა! დაგაგვიანა!..
 ამიტომ სინიდისი გიმსუბუქდება... ამიტომ ნულარ კერპობ!
 თვალეზი გაახილე და აღიარე, რომ შენი შვილი მოკვდა! მოკვდა!
 მოკვდა!!
 - მოკვდა. - თითქო თანახმაა სიდონიაც. - მოკვდა... იმანაც
 მითხრა, ბიძინამ.
 - როდის? სად? - უკვირს ექიმს.
 - რამდენჯერმე... თავის ოთახში. ძალით წამიყვანა... არ მინ-
 დოდა. არც ეხლა მინდა, ბიძი!.. გამანებე თავი, ფუჰ, რა საძაგელი
 ვინმე ხარ!.. ეს უკანასკნელი იყოს. ჩემი ფეხი აქ აღარ იქნება.
 შენი ბრალია ჯუანის სიკვდილი, შენი! საზიზღარო! სალახანავ!
 - მერმე, მერმე, რა გითხრა?
 --- თავი ჩაჰქინდრა, დარდმა მოიცვა .. მე კი წამოვედი.
 - გიყვარს ბიძინა, სიდონი?
 - მაინც მიყვარს... რადგან ვილაც უნდა მიყვარდეს... არ მეს-
 მის, როგორა სძლებენ უსიყვარულოდ... მიყვარს ბიძინა და ჯუანი.
 - გაივე, სიდონი, ჯუანი მოკვდა მეთქი! მოკვდა! მოკვდა!
 გაიგე. შეიგნე, ოვალი გაახილე!
 სიდონია თვალეზს ახელს, გაცეებით აცეცებს და თავის გვერ-
 დით მჯდომ ექიმს ეკვრის, თითქმის ეხუტება და ჩვილი ხმით
 იცრემლება:
 - ფრიდონ, ძია ფრიდონ! მიშველე, დამიფარე...
 --- რისგან, ვისგან, სიდონი?
 - მტანჯავენ, მაწვალეზენ...
 - სთქვი, ვინა გტანჯავს, რა გაწუხებს?
 - ბრალი... ჩემი და სხვისი ბრალი... და ისიც, ისიც.
 - რის ბრალი, ქალო? ან სხვისი ბრალი შენ რად გაწუხებს?..
 ამოიღე ხმა. გამაგებინე!
 - ისა მტანჯავს... ბრალი იმისია. მე კი ვიტანჯები. არ მასვე-
 ნებს, აქამდე დამდევს... ზოგ?ორ აქაც მოდის, ზოგჯერ ქუჩაში
 მხვდება. მძულს, მეზიზღება. მაგრამ ვერც მე ვძლებ უიმისოდ.
 დამიფარეთ... მიშველეთ...

*** 111 ***

და საფრად ექიმის მკერდს ხმარობს, ხელეზს მკერდსა და
 მხარ-ბეჭზე უფათურებს, ელამუნება.
 - მითხარი, ქალო, სახელი მითხარი მეთქი!
 - სახელი? ჰო, მართლა... სახელი. --- თითქო გონზე მოდის
 ზეზე დგება და თმებს ისწორებს. მერმე სევდით აცხადებს: - ვერა,
 ექიმიც წამოდგა. გაიარა.
 მუდამ, როცა დორაშვილი სიდონიას გულს თითქმის გახსნიდა,
 მხოლოდ დღეს, მესამე თვის დამლევს, შემთხვევით გაიგო მისი
 მარტო სიდონია რომ ჰყოლოდა, მქეჯნავთან ბრძოლას გაუა-

დვილებდა, შვილის სიკვდილს აღიარებინებდა, ეხლა კი ვიღაც მესამე უხლართავს გზებს და გავლენით ექიმს ეცილება.

- სიღონი, რაკი არ მენდობი, ჩემი აქ მოსვლაც მეტი ყოფილა. მე წავალ მშვიდობით იყავი.

- მართლა მიდიხართ?! - უმალ მობრუნდა და გაცოცხლდა სიღონიაა - ძია ფრიდონ, დაიცადეთ. იქნება გაწყენინეთ რამე? მაპატიეთ, ძია, მაპატიეთ.

--- არაფერი მწყენია, საღონი... ოღონდ თავი უნდა დაანებო

- ვის, ძია, ვის?

- შენც იცი. იმას - წელან რომ სთქვი, მტანჯავსო. თავი დაანებე მეთქი, სიღონი. ქმარიც გყავს, დედაც, შვილიც. მოუარე შენს თავს, პატარა კატოს და ოჯახს, თორემ... მერმე ნულარავის დააბრალებ.

სარკმელთან იდგა, თითით რაფას აკაკუნებდა და ქუჩას ათვალიერებდა. დარცხვენილი სიღონია თითებს იმტვრევდა, იატაკს ჩამცქეროდა.

ქუჩის გაღმა, ტროტუარზე, ვიღაც ახალგაზრდა იდგა და პაპიროსს აბოლებდა

- სიღონია, აქ მოდი, რაღაც უნდა გკითხო.

- მკითხეთ. - და ადგილიდან ვერ დაიძრა. -

დორაშვილმა ხელში ხელი წაავლო, სარკმელთან მიიყვანა.

- აგერ იმ სახლში, ამ სახლის პირდაპირ, ვინა ცხოვრობს? --

და თითით უჩვენა ერთ-სართულიანი პატარა სახლი, და თითი, განგებ თუ უნებურად, იმ ახალგაზრდისკენ გაიშვირა, რომელიც ხვს მიჰქცენოდა და ისევ პაპიროსს ეწეოდა.

*** 112 ***

სიღონია შეკრთა. გაშეშებული იდგა მოხიბლულივით და გაღმა - წერტილს აშტერდებოდა, თან მკერდით უცნაურად ღელავდა.

- სიღონი, აქეთ მოდი. - თითქმის ძალით მოაშორა სარკმელს და დასვა. - დღეს მე შენი სტუმარი ვარ. რას იტყვი?

--- სტუმარი? მართლა, სადილის დრო მოვიდა. ღმერთო ჩემო, მაგაზე მეტი რაღა მინდა! მაგრამ... თქვე .ა საკადრისი რომ არაფერი მაქვს.

---. დამშვიდდი. არც არის საჭირო. მე ჩემი გემო მაქვს. შენ აქ დატრიალდი, მე კი წავალ და ნახევარ საათში დავბრუნდები, ხომ კარგი?

- სიამოვნებით. დიდი სიამოვნებით .-და დატრიალდა:-. დედი! დედილო! აბა, დატრიალდი... დაამზადე... გაშალე .

სტუდენტი ტროტუარზე დასეირნობს. დორაშვილმა გვერდით გაუარა და თვალებში ღიმილი ჩაისხა.

სტუდენტმა ქუდი მოუხადა, რადგან პროფესორმა შორიდანვე თვალი დაადგა. -

- გამარჯობა, ბიძინა! - და შესდგა -- მგონი ბიძინა გქვიან,

არა?

- დიად, დიად, ბიძინა მქვიან.
 - მიცნობ, კარგა ხანია გიცნობ. გვარი კი დამავიწყდა.
 - მარგიშვილი გახლავართ.
 - ბიძინა მარგიშვილი, ბოტანიკოსი ხარ, არა?
 - დიად, დიად. - უფრო ესიამოვნა ბიძინას.
 - წამო, ბიძინა, გავიაროთ.
- მკლავში მკლავი გაუყარა და წაიყვანა, თან ეუბნებოდა:
- ასეთ შემოდგომას ვერსად ნახავ. სხვაგან ზამთარია. აქ კი, -
- გაიხედე - სუფთა ცა, აპრილის სითბო და გაზაფხულის მზე.
- დიად, სითბო... მზე... გაზაფხული, - უდასტურებს ბიძინა.
- ათი წაის შემდგა კი პროფესორი ეკითხებოდა:
- ჰა, შენ რას იტყვი, ბიძი? ქალი ისტერიული ფსიქოზით არის დაავადებული, ის- კი - ვიღაც ახალგაზრდა - აღარ ასვენებს. რას იტყვი მეთქი, ბიძინა, ასეთ ვაჟზე?
- ბიძინა იშმუშნება და ბორძიკობს:
- მე მგონია... ყოველ შემთხვევაში... ის ვაჟი რაინდი არ უნდა იყოს.
 - მეც აგრე მგონია. - და თვალში თვალს უყრის. მერმე ხაზგასმით ურჩევს: - იმედია, ის ვაჟი ამიერიდან რაინდით მოიქცევა. მშვიდობით, ბიძინა, მშვიდობით!

*** 113 ***

პროფესორი მხოლოდ სადილის წინ ათვალეერებს გაზეთს. სხვა დროს არა სცალიან. თავდაპირველად შავ ჩარჩოებს გადაავლებს თვალს - წასულების გვარებს წაიკითხავს.

ეხლაც მეოთხე გვერდს დაჰხედა და შეკრთა.

„...აუწყებენ, რომ სტუდენტი ბიძინა მარგიშვილი ტრადიკულად დაიღუპა...“

ქრონიკას ჩაადევნა თვალი და იპოვნა: "გუშინ, დილის სამ საათზე, "არტოსა კლუბის მახლობლად უცნობმა ორი ტყვიით მოჰკლა ს|ტუდე|ნტი ბიძინა მარგიშვილი, როგორც სჩანს, მოკლულსაც უსვრია ორჯერ. მკვლელი მიიძალა. გამოძიება სწარმოებს".

დორაშვილი წამოდგა, დაფაცურდა, ისევ ჩამოჯდა, ისევ ჩაიკითხა და ისევ წამოდგა.

ნახევარი საათის შემდეგ ედიშერმა გაულო კარები.

- გამარჯვება, ედიშერ!

- გაგიმრჯოს, მია ფრიდონ, მობრძანდი.

ტალანში ღონდია. და ამ ბინდში ორი წყვილი თვალი ერთმანერთს მიებჯინა. დიდხანს აწვებიან, თითქო დავობენ - რომელი რომელს მოსტეხავსო.

ექიმს ხელში გაზეთი უჭირავს. ედიშერს თვალები ერთი წუთით ამ გაზეთზე გადააქვს. მერმე ისევ დორაშვილის თვალებს ახლის.

თითქო გაივო, ან მეზრდოლს ვეღარ უძლებს: ტუჩების კუთხეში ღიმილის მსგავსი ელვა აიგრინა, თვალეზი ჩაიკეცა, მოარიდა.

- სტუმარი არ გინდა? - ცივად ეკითხება ექიმი და პალტოს იხდის.

- ძია ფრიდონ! - თითქმის ჰკივის სიდონია კარებში, - ძლივს, ძლივს არ მოგვიგონეთ! რა არის, ღმერთმანი, რად დამივწყეთ?! - და მკლავზე ეკვრის, თითქმის ეხვევა. --- ცოტა ადრე მოხვიდოდით, სადილს გაჭმევდით.

- მადლობელი, გაიხელი... სიდონი, ეგ კურდღელი ვეღარ მოიშორე?

ვერა, ვერ მოიშორა სიდონიამ. ან ვის რას უშლის ეს კურდღელი, საკვირველია. სიდონიასთვის კი ერთად-ერთი გასართობია.

ექიმი დაღვრემილია. ყველას და ყოველივეს ათვალაიერებს, თითქო პირველად ჰხედავსო. ზოგჯერ თვალი ედიშერზე გადააქვს. მაგრამ ედიშერიც აშლილია. მოუსვენრად ზის. აღარ იცის, სად წაიღოს თვალეზი და ხელეზი.

*** 114 ***

სიდონია ჯერ კიდევ ჰფეთქავს და ცდილობს სხვებიც გააცინოს. მაგრამ თვისი გუნება რომ ვერ გადასდო ქმარსა და სტუმარს, უმალ მათივე შეისრუტა და თვითონაც მოიღუშა.

ოთახში დუმილი ჩამოწვა - უხეში, მძიმე და შემხუთავი.

ედიშერმა დრო იხელთა:

- ძია ფრიდონ, ბოდიშს ვიხდი.

ექიმი შეერთა, თითქო გაუხარდა კიდევაც.

- მიდიხარ? გეჩქარება?

- ძალიან მეჩქარება.

- კარგი, წადი, სიდონია გამართობს.

- ახალს რას მეტყვით, ძია ფრიდონ? -- ეკითხება სიდონია, როცა ედიშერი გადის.

- ახალს? ახალი შენ უნდა მიაძხო. გაზეთს ხომ კითხულობ?

- როგორ არა, ვკითხულობ, მაგრამ დღევანდელი არ წამიკითხავს.

- რატომ?

- არ მოუტანია. ედიშერმა მითხრა, დღეს გაზეთი არ გამოსულაო.

- მართლა?.. შეიძლება... და რაღაცას ჰფიქრობს, თითქო ბრძოლის გეგმას აწყობსო. მერმე მიიხედ-მოიხედა და წამოდგა: -- ეს რა ამბავია, სიდონი! ოთახი რად დაგიბნელებია?! ფანჯრები-დარაბები რად მიგიხურავს? -- და გამოსაღებად წავიდა.

- ნუ, ძია ფრიდონ, ნუ გააღებთ! - წამოდგა სიდონია.

- რატომ, ქალო? - შესდგა ექიმი.

- იმიტომ... რადგან... - აირია სიდონია. - არ მესიამოვნება, მეხამუშება.

- რად გეხამუშება, სიდონი?
 სიდონიამ სავარძელი მოატრიალა, დაჯდა, ზურგი სარკმელს მიუბრუნა და უპასუხა:
 - არაფერი. თუ გნებავთ, გამოაღეთ.
 ექიმმა დარაბები გამოაღო. ოთახში თეთრი შუქი შემოიჭრა. 5არეთ ნაადრევი ზამთარია. თოვს. ქალაქი გათეთრებულია.
 - სიდონი, პასუხს ველი: რა გეხამუშება მეთქი?
 - არაფერი, ძია ფრიდონ.
 - არაფერი? მამ მე თვითონ გეტყვი.
 -- ბრძანეთ.
 - გარეთ ზამთარია, სიდონი.
 - ზამთარი? ხა-ხა! - და მხრები შეიშმუშნა.
 - დიად, ზამთარია, თოვლია. შენ რას იტყვი, ქალო?

*** 115 ***

-- არ ვიცი.
 --- როგორ თუ არ იცი! გარეთ გაიხედე და სთქვი, ზამთარია თუ ზაფხული?
 - ზაფხულია... ცხელა.
 - ზაფხული? მამ თეთრ კაბასაც ალბათ მაგიტომ არ იშორებ.
 - რა თქმა უნდა! ზაფხულში თეთრი სკობია. სხვა კაბაში მცხელა.
 - ეხლაც გცხელა, სიდონი?
 - რა თქმა უნდა! ძალიან ცხელა, ტყეში ფიჭვი დნება... ბალი ყვავილებით არის სავსე... ზამბახები, ვარდები, შროშანები...
 - სიდონი! - მკაცრი ხმით უძახის ექიმი.
 - ბაღში ჯუანშერი დარბის. - თითქოს არ ესმის ექიმის ხმა. - ზამბახებს ჰრწყავს. მერმე კურდღელს მომართავს და დაუკრავს. აი, მესმის... უკრავს.
 და თვითონაც ღრღღელს აჩბაკუნებს, რომელიც ვალსის ერთ მუხლს აჟღარაუნებს, მერმე უმაღლ თვითონვე აჩუმებს, თითქო კურდღელი|ს ხრიალისა შეეშინდაო:
 ნუ, ბაჭიავ, ნუ... გაჩუმდი, გაჩუმდი.. ისევ დუმილი სჯობია, დუმილი და გარინდება.
 - |სიდონი, გარეთ გაიხედე და სთქვი, რასა ჰხედავ? - და ხელში ხელი წაავლო სარკმელთან მისაყვანად.
 - ნუ, ძია ფრიდონ, ნუ მიმახედებთ. არ მესმის, ღმერთმანი, ვისოვის რა საჭიროა ჩემი გამოფხიზლება!
 - შენთვის არის საჭირო, სიდონი, შენთვის, ისევ შენთვის და შენი ნათესავებისთვის: შვილისთვის, ქმრისთვის, დედისთვის.
 - მჯერა. ჩემთვის კი საჭირო არ არის.
 - |სიდონი, თვალის გიჭრის და გონებაც. კარგად ჰხედავ ამ თოვლს. გაიგე და შეიგნე - ზამთარი მოვიდა.
 - ზამთა-ა-ა-რია-ა-ა ჰე-ე-ეი... - დაიწყო ღიღინით სიდონიამ

და დაუმატა: - პირველი მითხარო, ძია ფრიდონ!

- სიდონი, არც შენა ხარ სიმღერის გუნებაზე, არც მე მემღერება. თუ ხუმრობას თავი არ დაანებე, მე წავალ.

და წამოიწია. სიდონია ორივე ხელით მისწვდა მკლავში:

- რა გინდათ ჩემგან, ძია ფრიდონ, რა გინდათ? - შეემუღარა.

- მითხარი, რასა ჰხედავ გარეთ?

- მეტი არაფერი? მაშ გეტყვით: თოვლს - მეც ვხედავ თოვლს - ამ კურდღელივით თეთრ თოვლს.

- მაშ რა დროა ეხლა, სიდო, ზაფხული თუ ზამთარი?

*** 116 ***

- ვთქვათ ზამთარია. მერმე?

- მაშ რად ამბობ, ვითომ ეხლა ზაფხული იყოს, ვითომ წალვერში იჯდე და შენი ჯუანშერიც ბაღში თამაშობდეს?

- იმიტომ რომ... - და მიყუჩდა.

- იმიტომ რომ, - ამთავრებს სიდონიას ნაცვლად დორაშვილი, - იმიტომ რომ დრო ვერ გადაგილახავს, სიდონი. თუ სთქვი --- ეხლა ზამთარიაო, ისიც უნდა აღიარო, რომ ზაფხულის დასასრულში შენი ჯუანი მოკვდა!

- ისევ მოკვდა! მხოლოდ მოკვდა! ღმერთო ჩემო, მუდამ მოკვდა და მოკვდა. - ჰკვნესის კერპი დედა.

- ხომ გჯერა სიდონი, რომ ეხლა ზამთარია, ბოლო ზაფხულში - მგონი ოც აგვისტოს ჯუანი მოკვდა?

- მე თვალით ვხედავ ზამთარს. ყურით და გონებითაც მესმის - ჯუანი მოკვდაო. ვადასტურებ ამას. ეხლა ხომ დამშვიდდით, ძია ფრიდონ? მაგრამ...

- მაგრამ რაო?

- მაგრამ... მე ამას არა ვგრძნობ, ძია ფრიდონ ჯუანი მოკვდა, სალომეს მოუკვდა. მე კი ჩემი შვილის სიკვდილს არა ვგრძნობ.

- მაშ რასა გრძნობ, ქალო?

- ზაფხულია... ცხელა... ფიჭვი დნება...

- ისევ?!

- ბაღში ჯუანი თამაშობს... თეთრი ზამბახები... თეთრი ყვავილები... თეთრი კურდღელი... აი, წელანაც ვგრძნობდი, და ეხლაც ვგრძნობ ჩემს მკერდსა და მკლავებზე ჩემს ბიჭიკოს - პატარას... პაწაწინა... პაწაწკინტელას. თქვენ აა გსურთ ჩამაგონოთ ვითომ ჯუანი მომკვდარიყოს... თქვენ გსურთ ბედნიერ ზეციდან უბედურ მიწაზე ჩამომიყვანოთ, არ ვიცი კი - რისთვის, რისთვის?

- ვიმეორებ, სიდონი, შენთვის, ისევ შენთვის მეთქვი. შენ მიწა უბედურ ქვეყნად მიგაჩნია, ზეცა კი - სამოთხედ. აი, აქა სცდები, სიდონი. აქ არის შენი სენის სათავე. მე კი გეუბნები: მარტო მიწა-ზეა ჭირიც და ლხინიც, ჭმუნვაც და სიხარულიც, სიცოცხლევ და სიკვდილიც. იქ კი -- შენგან მოგონილ ცაში - არც ერთია, არც

მვორე, არკ მესამე. იქ არაფერია, სრულებით არაფერი - გარდა ისევ შენგნითვე შეთითხნილ საცრუსა.

- იქ ჯუანია, ჩემი შვილია... ილია. - უკვე იცრემლება დედა.
- ჯუანშერი მიწაშია, სადონი, იქ კი მხოლოდ მისი ლანდია - ისიც ცივი, მშრალი, უსულო და უსისხლო.
- თბილია .. ილია, მია ფრიდონ, თბილია ჩემი ბი... ბიჭიკო... ჭიკო.

*** 117 ***

-- თითქო თბილია ხუთი წუთით, როცა გულყრა მოგდის. და ამ ხუთიოდე წუთისთვის შენ სწირავ შენს პირად სიცოცხლესა მოვალეობას, ბედნიერებას, დედას, ქმარსაც და მეორე შვილსაც ---- კატოს. პაწაწინა კატუმას.

- კატუმას, ჩემს კა-კატუმას.
- და შენც იტანჯები, მუდამ იტანჯები.
- ვიი.. ვიტანჯები... ანჯები...
- მეც ვიცი. სიდონი. რაც ხდება შენს გულში: ცეცხლი გე-კიდება. მართალია თუ არა?
- მეკი... მეკიდება .. მართა .. მართალია... თალია... ალია ..
- მაშ ნულარ აწანებ სხვებსაც და შენს თავსაც. გამოუტყდი, რომ ეხლა დეკემბერია.
- დე... დეკემბერია . ბერია.
- ზამთარია-თქო!
- ზა... ზამთარია .. არია
- შენი ბიჭიკო, შენი ჯუანი მოკვდა!!
- ჩემი ბიჭიკო. . ჭიკო! ჩემი. . ჯუ.. ჯუანი . ანი და კვლავ მიილულა, მიიბნადა, გადასახლდა:

- ჯუ... ჯუანი. ზაფხულია... ულია . ცხელა. ზამზახები... ბი-მიჭო... ჭიკო თეთრი კურდღელი... ელი.

ექიმი აიძრიზა, მოიღუშა. მოჰპოვრდა სუსტი დედაკაცის უდრე-კი სიკერზე და ჟინიანი აჩემება. ოთხი თვე გავიდა, რაც თავთ დასტრიალებს. მრავალჯერ მიიყვანა გამოფხიზლებამდე, მაგრამ სიდონია სწორედ მიჯნაზე დახუჭავდა ოვალებს და გადაფრინდებოდა გაღმა.

დორაშვილს კიდევ მოეპოვება მარაგად შენახული ხერხი. დღემდის არ იხმარა - სათუთია, საფრთხილოა დღეს კი . დღეს მეტი გზა აღარ აქვს. რაც გამოვა - გამოვიდეს. მოსახ-დენი მოხდეს!

. - სიდონა, ყური მიგდე! - უნერგაგს ყოველ სიტყვას. --- გაიხსენე ბიძინა მარგიშვილი!

, - ბიძინა... ბიძი...

- შენა ბიძინა ქალაქში დადის, - ჩქარობს ექიმი საბაასო ძაფის გაბმას, - დადის და მთელ ქვეყანას უამბობს: სადონია ჩემი საყვარელიაო.

ქალი გახევდა, გაინაზა. დორაშვილი კი მკაცრად მიაბიჯებს თავის გზით:

- სიდონი, შენი ბიძინა სალახანა ყოფილა!
- ვაი მე! - აბორგდა სიდონია.

*** 118 ***

- ყველგან თავი მოგჭრა!.. შეგარცხვინა!.. სახელი გაგიტეხა!
- გამიტეხა!.. შემარცხვინა!
- სალახანა! ჰარამზადა!! --- უტკეპნის დორაშვილი.
- სალახანა!.. ჰარამზადა! - ბრაზით იმეორებს სიდონიაც-
- საზიზღარი! სამაგელი!
- უუჰ, საზიზღარი!. სამაგელი!!
- ჯუანიც ბიძინამ მოჰკლა
- ბიძინამ მოჰკლა, ბიძინამ
- ამიტომ თვითონ ბიძინაც სიკვდილის ღირსია! - გამოაქვს განაჩენი დორაშვილს.
- ღირსია. ღირსი! - აღარ ინდობს სიდონიაც.
- მაშ მოკვდეს!! - ჩასძახის ექიმი.
- მოკვდეს! მოკვდეს!! - ამოსძახის სიდონია.
- აჰა, მოვკალი!! გაიხარე!!
- უუჰ! - სიხარულით ჰგმინავს შურ-გებული ქალი, - აგრე!.. აგრე!.. დაჰკა! დაჰკარი!!
- ბიძინა მოკვდა, სიდონი! შენი და ჯუანშერის შური ვიდ-ე-სიდონი, ჯუანიც მოკვდა!
- მოკვდა... - ძლივს ესმის ექიმს.
- კარგად დაიხსომე: ჯუანშერიც მოკვდა!!
- მოკვდა... მოკვდა. - თითქმის სტირის სიდონია.
- ჯუანი ოთხი თვის წინად მოკვდა. სიდონი! ბიძინას კი დღეს მარხავენ, დღეს! დღეს!!
- დღეს მარხავენ... საწყალი. - უკვე იბრალებს შურ-გებული.
- გაზეთშიც განცხადებულია. :სხვილი შავი ასოებით სწერია. წაიკითხე! წაიკითხე!! წაიკითხე!!! - ლურსმანივით ჩაურჭო, ხელები მოაშორა და დაჯდა.
- სიდონიამ თვალები გაახილა და წამოიჭრა - თითქო სულში გრიგალი აუვარდაო: შეძრწუნებული, აფორიაქებული. იმ გრიგალისაგან ბუმბულივით მოტაცებული. -დიდრონი თვალები დაუფრთხა და თვითონაც დაფრთხა. ირგლივ იხედება. გიჟურ თვალებს აცეცებს -- რაღაც ას ეძებს. ჰსურს რაღაც იპოვნოს.
- და იპოვნა: გამლილი ვაზეთი უკვე წინ უდევს, და იმ ვაზეთის კუთხეში, სამგლოვიარო ჩარჩოში სწერია - მსხვილი, შავი ასოებით სწერია: ... ტრადიკულად დაიღუპა ბიძინა მარგიშვილი.
- თვალები მოიფშვნიტა, თითქო გამოთხიზლდა და ისევ ვაზეთს დააშტერდა.

- მოკვდა, სიდონი. - ჩუმი ხმით შველის ექიმი.

*** 119 ***

- მოკვდა. - თითქო ჰბოდავს სიდონია.
- ბიძინა მოკვდა, სიდონი! - აჩვილებული ხმით იმეორებს დორაშვილი.
- ბიძინა მოკვდა... მოკვდა. - ამოძახილივით ამბობს სიდონიაც და შუბლს ისრესავს.
დორაშვილმა წელზე ხელი მოჰხვია, მიიხუტა და დამდნარი ხმით უთხა ყურში:
- ჯუანშერიც მოკვდა, სიდონი!
- ჯუანშერიც... ჯუანიც... ჩემი ბიჭიც. - უკვე თრთის დედა-კაცი.
- ჰო, სიდონი, ჰო! შენი ბიჭივც მოკვდა! მოკვდა! მოკვდა! რატომ არ სტირი, უბედურო დედავ?! შენი შვილი მოკვდა მეთქი!!
- ჩემი შვილი მოკვდა! ძია ფრიდონ, მიშველე! - და ორივე ელით ექიმს ებლაუჭება გონმოსული დედა, თან ჰკანკალებს და კივის: - ჯუანი მოკვდა... მოკვდა!.. მოკვდა!!
და თითქო მიწის გულიდან შადრევანივით ამოხეთქა ოთხი თვის დაგუბებულმა ნაღველმა და ვაებამ, გმინვამ და ცრემლმა, ურვამ და ხარხარმა.
დიდხანს ჰბორგავს და ჰკივის სიდონია:
- დედი - ებლაუჭება შემოვარდნილ მართასაც, --- დედი, მიშველე... ჯუანი მოკვდა!.. ძია ფრიდონ, ჩემი შვილი მოკვდა!.. ბიჭივც მომიკვდა!!
ერთი საათის ბორგვითა და ურვით ნაცემ-ნაბეგვი დედა ეხლა მიბნედილი ჰგდია და ნაწყენი ბავშვის სლუკუნით კვალდაკვალ მისდევს გამარჯვებულ ექიმს:
- მართა .. მართალია... ალია.
- ეხლა დიდი ვალი გაწევს, ჩემო სიდო.
- დიდი ვა-ვალი.
- კატო უნდა აღზარდო.
- ჩემი კა...კატო.
- ედიშერიც ცოდოა.
- მართა... მართალია... ცო...დოა.
-- ერთი ვაიი მაინც კიდევ უნდა გააჩინო. არ გინდა, სიდო?
- მი... მინდა, ერთი ვა...ვაჟი მინდა.
- დროა ეს კურდღელი გადავაგდოთ, სიდონი.
- ჩემი ბა... ბაჭია... ჭია.
- არა, სიდონი, ეს კურდღელი შენი არ არის.
- იმის ნა .. ნაჩუქარია... ქარია. წა... წაიღეთ... აიღეთ.

*** 120 ***

- გარდა ამისა, ძალიან დაგვტანჯა. ამიტომ ამ საძაგელს ამ სახლში ბინა აღარ ექნება.

კისერი მოუგრინა, თავი მოსწყვიტა, გაჰგლიჯა, კარი გამოაღო და მართას გადაუგდო, თანაც მიაყოლა:

- დედი მართა, ეხლავე დასწვი.

ათიოდე წამის შემდეგ სიდონია ხელახლად ასდუკუდა.

--- კა. კატო! ედ... ედიშერ!

კატო და ედიშერი კარებში სდგანან. პაწაწა ქალი თითით ტუჩებს იცოდვილებს, თან განიერი თვალებით დედას ეკითხება. "ისევ გეჯავრები თუ... მოვიდო?"

მერმე, დედის გამოშვერილი მკლავები რომ დაინახა და თავისი ახალი სახელი - "კაკატო" რომ გაიგონა, გაიქცა და ხელმეორედ ნაპოვნ დედას ჩაეხუტა.

ნაპოვნი კი თითოს თითო მკლავით ეხვევა. - ქმარსაც და გოგონასაც ---. და რიგ-რიგად ჰკოცნის და ფორთილობს:

- ჩე... ჩემი კა... კატო! ჩემო ედ... ედიშერ! ჩემო კა. კატუში...

ტუში! - და ექიმის გამოწვდილ ხვლს დასწვდა. - ძია ფრი...

ფრიდონ, მშვიდობით... ობით!

შემდეგ როცა სული მოითქვა, წამოდვა და სარკეს მიუჯდა.

ეხლა სალომეს ნაცვლად იმ სარკიდან ისევ წინანდელი სიდონია იხედება - ოღონდ უფრო თეთრი, მოთელილი. ნამტირალი და სულდამჯდარი. თვალებიც აღარ უფრთხიან, აღარც უელავენ, მიბნედილან პატრონივით ღა დინჯად იბლიტებინ.

აღარც ბელი უხტის მკერდისკენ. აღარც თეთრი კურდღელი აქვს მიკრული. იმის ნაცვლად პატარა კატო უზის მუხლებზე და მისი თავი გულზე აქვს მიხუტული. ამ შვილის პაწაწა თათიც ლოყაზე უცაცუნებს, ჯუანშერის ხელივით, და ამ თითებსაც ჯუანის სითბო აქვთ ჩაღვრილი.

სარკმელიდან თეთრ ოთახში თეთრი ზამთარი იხედება. სიდონიასაც თეთრი კაბა აცვია. წელანვე გაუკვირდა. ეხლავე ადგება და შავ კაბას გადაიცვამს, ჯერ კი შვილის ალერსით ძღება:

- ჩე .. ჩემო კა... კატო! ჩე... ჩემო კა... კატუში! ჩემო კი .. კი-

ტი. . იტი! დღვიდან ჩე|მთან და... დარჩები საა... მუდამოდ. ამოდ...